

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA

**H/9965. számú
országgyűlési határozati javaslat**

a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról

**Előadó: Dr. Herczog László
szociális és munkaügyi
miniszter**

Budapest, 2009. június

Az Országgyűlés

.../2009. (.....) OGY

h a t á r o z a t a

a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról

Az Országgyűlés

abból a felismerésből kiindulva, hogy az ifjúsági korosztályok nemzetünk felemelkedésének és társadalmunk megújulásának meghatározó alapját jelentik, továbbá felismerve e korosztályok társadalmi integrációjának szükségességét és támogatva a felelős társadalom kialakításában, a közösségi kapcsolatok fejlesztésében és az esélyegyenlőség megteremtésében betöltött szerepüket, valamint a népesség gazdasági aktivitásának előmozdítása és a társadalmi részvétel növelése érdekében a nemzeti értékek és az önbecsülés erősítésére – összhangban az Alkotmánnyal, az Európai Unió és az Európa Tanács célkitűzéseivel – a következő határozatot hozza:

1. elfogadja a határozat *Mellékletét* képező „Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009–2024” című stratégiai programot (a továbbiakban: Nemzeti Ifjúsági Stratégia);

2. felkéri a Kormányt, hogy

a) jogalkotó és végrehajtó tevékenységében érvényesítse a Nemzeti Ifjúsági Stratégiában elfogadott elveket, cselekvési célkitűzéseket és az azokhoz rendelt megvalósítási koncepciókat;

b) kétéves, a 2022–2024. évek közötti időszakban hároméves cselekvési programban gondoskodjék – a mindenkorai költségvetési lehetőségek figyelembevételével – a megállapított célok és prioritások megvalósításának mérhető indikátorokat is magában foglaló eszközrendszeréről, a szükséges eszközökről és azok koordinált felhasználásáról, valamint arról, hogy a központi költségvetés tervezése során az érintett fejezetek felügyeletét ellátó szervek vezetői vegyék figyelembe a Nemzeti Ifjúsági Stratégiában meghatározott célokat;

c) az első, a 2010–2011. évekre szóló kormányzati cselekvési programot a feladatok, a felelősök és szükséges költségvetési források meghatározásával legkésőbb 2009. december 31-ig dolgozza ki;

d) első alkalommal az Országgyűlés 2014. évi tavaszi ülészakán, majd azt követően négyévente tájékoztassa az Országgyűlést a Nemzeti Ifjúsági Stratégia megvalósulásáról.

3. Ez a határozat a közzétételét követő napon lép hatályba.

4. E határozat hatálybalépésével egyidejűleg a gyermekek és az ifjúság helyzetéről, életkörülményeinek alakulásáról és az ezzel összefüggésben a 2005. évben megtett kormányzati intézkedésekről szóló jelentés elfogadásáról szóló 95/2007. (X. 31.) OGY határozat hatályát veszti.

Melléklet a .../2009. (... ...) OGY határozathoz

„... HOGY ÁLTALUK LEGYEN JOBB!”

NEMZETI IFJÚSÁGI STRATÉGIA

2009–2024

TARTALOM

1. BEVEZETŐ	
1.1. A STRATÉGIA SZÜKSÉGESSÉGE	
1.2. A STRATÉGIA ELŐKÉSZÍTÉSE	
1.3. A STRATÉGIA SZERKEZETE	
2. HELYZETELEMZÉS	
2.1. AZ IFJÚSÁG ÉLETHELYZETE	
2.1.1. DEMOGRÁFIAI HELYZET, CSALÁD, TÁRSADALMI FENNTARTHATÓSÁG, HOSSZÚ TÁVÚ HATÁSOK	
2.1.2. OKTATÁS, KÉPZÉS, TEHETSÉGGONDOZÁS, TÁRSADALMI MOBILITÁS	
2.1.3. FOGLALKOZTATOTTSÁG, MUNKAERŐ-PIACI HELYZET	
2.1.4. MARGINALIZÁLÓDÁS, KIREKESZTETTSÉG	
2.1.5. FOGYASZTÁS, GAZDASÁGI HELYZET, KULTÚRA, MÉDIA, INFOKOMMUNIKÁCIÓ	
2.1.6. IFJÚSÁG ÉS EGÉSZSÉG (EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT, ÉLETMINŐSÉG, EGÉSZSÉGTUDATOSSÁG)	
2.1.7. IFJÚSÁG ÉS BŰNÖZÉS, DEVIÁNCIÁK	
2.1.8. KÖZÖSSÉG, RÉSZVÉTEL, KÖZÉLET	
2.1.9. FÖLDRAJZI MOBILITÁS, MIGRÁCIÓ	
2.2. AZ IFJÚSÁGI KÖZFELADATOK ÉS ELLÁTÁSUK HELYZETE	
2.2.1. JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET (AZ IFJÚSÁGI KÖZFELADATOK JOGI SZABÁLYOZOTTSÁGA, A JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE)	
2.2.2. ÁLLAMI, REGIONÁLIS, HELYI SZINTŰ IFJÚSÁGI FELADATOK, INTÉZMÉNYRENDSZER	
2.2.3. ELJÁRÁSOK, ADMINISZTRÁCIÓ, TRANSPARENCIA	
2.2.4. PÁRBESZÉD, ÉRDEKEGYEZTETÉS, CIVIL FORRÁSBEVONÁS, EGYÜTTMŰKÖDÉS	
2.2.5. IFJÚSÁGKUTATÁS (MONITORING)	
2.2.6. IFJÚSÁGI CÉLÚ KÖLTSÉGVETÉSI FORRÁSOK	
2.3. AZ IFJÚSÁGI SZAKMA – A CIVIL IFJÚSÁGI SZEGMENS	
2.3.1. SZAKMAI STRUKTÚRÁK, KÉPZÉS	
2.3.2. CIVIL IFJÚSÁGI SZERVEZETEK (RÉSZVÉTEL, SZOLGÁLTATÁSOK, ÖNKÉNTESK, ÉRDEKKÉPVISELET)	
2.3.3. IFJÚSÁGI CÉLÚ (NEM ÁLLAMI) FORRÁSOK	
3. SWOT + T ANALÍZIS	
3.1. TRENDEK	
3.2. SWOT	
4. NEMZETI IFJÚSÁGI STRATÉGIA	
4.1. VÍZIÓ	
4.2. ALAPELVEK	
4.3. A STRATÉGIA ÁTFOGÓ CÉLJA	
4.4. A STRATÉGIA HORIZONTÁLIS CÉLJAI	
4.4.1. Az esélyegyenlőség elősegítése	
4.4.2. A magyarság és az európaiság megélése	
4.4.3. Az élhető környezet	
4.5. A STRATÉGIA CÉLRENDSZERE	
4.6. A STRATÉGIA SPECIFIKUS CÉLJAI	
4.6.1. AZ IFJÚSÁGI KOROSZTÁLYOK SIKERES TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓJÁHOZ SZÜKSÉGES KÖRNYEZET FEJLESZTÉSE	
4.6.1.1. Gyermekvállalás, család	
4.6.1.2. Önálló egzisztencia	
4.6.1.3. Esélyegyenlőség, szolidaritás	
4.6.2. AZ IFJÚSÁGI KOROSZTÁLYOK ÉS KÖZÖSSÉGEIK ÉRVÉNYESÜLÉSÉNEK ELŐSEGÍTÉSE	
4.6.2.1. Tanulás és környezete	
4.6.2.2. Kulturális értékkeremtés, kultúráközvetítés	
4.6.2.3. Tudatosság és társadalmi integráció	
4.6.3. AZ IFJÚSÁGI SZAKMA ÉS AZ IFJÚSÁGI CIVIL SZERVEZETEK MUNKÁJÁNAK ELŐSEGÍTÉSE	
4.6.3.1. Civil társadalom	
4.6.3.2. Erőforrások és feltételek	
4.6.3.3. Ifjúságügy, ifjúsági szakma, ifjúsági munka	
5. KAPCSOLÓDÁS SZAKPOLITIKAI STRATÉGIÁKKAL	

1. BEVEZETŐ

Az öregedő társadalom, az elhúzódó tanulói idő, a tanulmányokat folytatók megnövekedett aránya, ezzel együtt az aktív dolgozó fiatalok arányának csökkenése, az ifjúságnak az oktatás, a munkaerőpiac és a szabadidő vonatkozásában fennálló sebezhetősége, az intézményi rendszerbe vetett bizalom megrendülése, a határozott elfordulás az aktív alkotó közéleti részvételtől, illetve a társadalomban tapasztalható negatív folyamatok arra ösztönözték az Európai Unió tagállamait, hogy újrafogalmazzák az ifjúsággal kapcsolatos kormányzati cselekvéseket az Ifjúsági Fehér Könyvben.

Magyarországon is körvonalazódni látszanak azok a folyamatok, amelyek a rendszerváltás időszakának értékbizonytalanságai után a helyzetet felmérve és értékelve egy korszerű, modern és progresszív ifjúságpolitikai lépésváltást igényelnek.

Hazánkban is szükség van arra, hogy az ifjúságot egy folyamatos, innovatív, korszerű tudással rendelkező erőforrásnak tekintsük, amely képes a társadalom megújítására, az aktív szerepvállalásra. *Mint önálló, döntésképes egyénekre tekintünk az ifjúsági korosztályok tagjaira, a jövő alakítóira, lehetőséget ajánlva képességeik kibontakoztatásához.*

A 2006-os kormányprogram ifjúságra vonatkozó vállalása kimondja: a Kormány feladata, hogy elősegítse a fiatalok társadalmi integrációját. Ennek érdekében alkotja meg a Nemzeti Ifjúsági Programot, amely a tanulás, a munkavállalás, az otthonteremtés és a családalapítás területein egyenlő esélyeket kíván teremteni a fiatalok számára a sikeres felnőtté váláshoz. A Nemzeti Ifjúsági Program helyett a stratégia a Nemzeti Ifjúsági Stratégia elnevezést viseli, ami jobban kifejezi az ifjúsági területtel kapcsolatos hosszú távú tervezési igényt. A stratégia mint keret, lehetőséget ad arra, hogy kormányzati ciklusokon átívelő célokkal és irányokkal lehessen tervezni rövidebb időtávra, a konkrét cselekvési programokat eszközként használva a Nemzeti Ifjúsági Stratégia (a továbbiakban: Stratégia vagy NIS) céljainak eléréséhez.

A Stratégia célcsoportja – annak kiterjesztő értelmezésével – a kortárscsoport megjelenésétől a másokért való felelősségvállalásig terjed. Jelenleg a magyar lakosság több mint 27%-a sorolható az ifjúsági korosztályokhoz, ami nagyjából megfelel az európai átlagnak¹.

¹ Ez az időhorizont a kb. 8–12 évesektől a kb. 25–30 évesekig tartozókat sorolja az ifjúsági korosztályok tagjai közé (a nemzetközi és hazai jogi gyakorlat a gyermekkort 0–18 év kor között határozza meg). A társadalomban jelentkező tendenciákból és a szakmai dilemmákból azonban következik, hogy az ifjúsági szemléletben szükséges az egyszerű életkori lehatárolásnál nagyobb szabadságfokot adni az egyén sajátosságaiból eredeztethető megközelítéseknek, az életkortól független mérlegelésnek is. Az életkori szakaszolások, noha tudományos eljárásokkal igazolt elméleti alapot jelentenek, nem írják felül azt az ifjúságügyre olyannyira jellemző elvet, amely az egyént egyszerinek és megismételhetetlennek tekinti, aki társadalmi helyzete és biológiai lényének fejlődése okán is csak fenntartásokkal szorítható kategóriákba.

1.1. A STRATÉGIA SZÜKSÉGESSÉGE

Az államnak *felelőssége* van abban, hogy polgárainak a társadalomba történő beilleszkedése sikeres legyen, valamint, hogy Alkotmányban rögzített jogaikkal élni tudjanak. Az ifjúsági korosztályok esetében e felelősség speciális intézkedéseket és figyelmet követel meg. Az államnak továbbá *érdeke*, hogy a felnövekvő korosztályok ismerjék és elfogadják azokat a társadalmi normákat, amelyekben élünk, s hogy maguk is képesek legyenek azok átörökítésére. Az érintett korosztályok élete a felnőtté válás folyamatában egységes és oszthatatlan, azaz nem kezelhető szakterületenként², ezért a politikumnak szektorokat átívelő koncepcióval kell rendelkeznie a felnövekvő nemzedékekkel kapcsolatos teendőiről. A Stratégia az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos állami felelősség összefoglalása, megtestesülése.

A magyar ifjúságkutatási elemzések tapasztalatai megegyeznek az Európában mért fő tendenciákkal. Az ifjúsági korosztályok változékonny csoportot alkotnak, egyre később lesznek a munkaerőpiac szereplői, később alapítanak családot; váltogatják a munkával és a tanulással töltött időszakokat; és mindenekfelett egyéni életútjaik sokkal változatosabbak, mint ezelőtt valaha. Az iskolának, az egyetemnek, a munkahelynek és a társadalmi környezetnek nincs már olyan integráló szerepe, mint korábban. A fiatalok egyre később válnak teljesen önállóvá életük során.

Mindez tükröződik az ifjúság életérzésében: a lét bizonytalanná válásában, a jelenlegi döntéshozó rendszerekbe vetett bizalom elvesztésében, a közéletben vagy az ifjúsági szervezetekben való hagyományos részvételi formák iránt érzett elégedetlenségben. Némelyikük úgy érzi, saját gondjai nem mindig kapnak helyet az idősebb korosztályok által számukra kigondolt közpolitikai irányelvekben. Némelyek a közönyben és az individualizmusban keresnek menedéket, míg mások az önkifejezés szélsőséges, esetenként a demokratizmus határait súroló megnyilvánulásait választják. A többség szeretne hatással lenni a közös ügyekre, csak ennek még nem találta meg a megfelelő kifejezési módjait.

Ennek ellenére a korosztályok tagjainak sok mondanivalója van; hiszen pontosan ők azok az emberek, akik elsődlegesen tapasztalják a gazdasági változások, a demográfiai egyensúly kibillenése, a globalizáció vagy a fokozódó kulturális diverzitás következményeit. Azt várjuk tőlük, hogy újfajta társadalmi kapcsolatokat alakítsanak ki, megtalálják a szolidaritás új kifejezési formáit, és a különbözőségekkel való együttélésnek olyan új módozatait hozzák létre, ami tartalmasabbá teszi életüket – miközben újabb bizonytalanságokkal kell szembenézniük.

A bonyolultabb társadalmi és gazdasági körülmények közepette az érintettek bizonyos területeken kevésbé képesek a fennálló helyzethez való alkalmazkodásra, más

² Az állam „látja” őket, ha iskolában vannak – de nem látja őket, ha mellette vagy kívül; látja őket, ha akut betegek – de nem látja őket, amikor az egészségüket kockáztatják; látja őket, ha munkanélküliek lettek – de nem látja, amikor munkavállalási képességeik hiányában csődöt mondanak; befogadja őket, ha segítségre szorulnak és erről az illetékesek jelzést kapnak – de nem „törődik” velük, ha jelzés hiányában nem kerülnek kapcsolatba a rendszerrel stb.

témákban pedig messze meghaladják elődeik teljesítményét. Elengedhetetlen feladat, hogy megkönnyítsük a valódi, felelősségteljes szerep megtalálását.

1.2. A STRATÉGIA ELŐKÉSZÍTÉSE

2007 szeptemberében a kormányzati munkamegosztásban az ifjúságügyért felelős minisztérium arra kért fel egy szakemberekből álló csoportot, hogy dolgozza ki a nemzeti ifjúsági stratégia egy lehetséges vázlatát.

A kormányzati megbízás egy olyan dokumentum elkészítéséről szólt, melyet az európai szakirodalom komplex megközelítésnek, integrált ifjúságpolitikának hív. Ez a megközelítés a gyakorlatban azt jelenti, hogy a munka az ifjúság élethelyzetét befolyásoló szakpolitikánként elemzi az ifjúság helyzetét, feltárja az őket körbevevő társadalmi kontextust, és az ágazati logikából adódóan összegzi az ágazatok ifjúsággal kapcsolatos teendőit, valamint a demokráciatanulás és szocializáció – mint ifjúsági szakágazati problémakör részei – lehetséges megoldásait.

A munka során felhasznált dokumentumok nemcsak a hazai ágazati stratégiák és az EU-tagországok ifjúságpolitikai dokumentumai voltak, hanem az Európa Tanács, az Európai Unió ifjúságpolitikai iránymutatásai, továbbá a II. Nemzeti Fejlesztési Terv és kapcsolódó dokumentumai is. Az ezekben leírtak értelemszerűen hatással vannak az alább alkalmazott megközelítésekre, a szerkezetre és tartalomra egyaránt.

Az alkalmazott megközelítés fejlesztési típusú, a megoldási javaslatok az ifjúságra mint lehetséges erőforrásra tekintenek, így nem az ellátási formák és nem a juttatások állnak a középpontjában, hanem a lehetséges egyéni, közösségi fejlesztések. A munka megfelel az Európa Tanács elvárásainak, amelyek a tényalapú ifjúságpolitika megalkotására hívják fel a tagállamokat. Ebből következően a feltüntetett részcélok nem különböző társadalompolitikai felfogások mentén szerveződnek. Ez a megközelítés lehetőséget ad a különböző társadalompolitikai célkitűzések érvényesítésére – a rövidebb programozási periódusok esetében – az ifjúsági cselekvési programokban, amelyek tartalmazzák a konkrét teendőket, felelősöket, határidőket és szükséges forrásokat.

A szerkesztési mód lehetővé teszi, hogy az ifjúságkutatás, a szakpolitikai célkitűzések és az ifjúsági intézkedések/szolgáltatások dinamikus kölcsönhatásban álljanak egymással, és egyben kényszerítő erejű is, hogy a javasolt részcélok valamilyen mérhető kimenetet eredményezzenek.

A Stratégiában használt fogalmak pontos magyarázata a Nemzeti Ifjúsági Információs és Dokumentációs Adattárban található meg.

A Stratégia időintervalluma 15 év.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia megvalósulásának értékeléséhez az adatok gyűjtését az ifjúságügyért felelős tárca által kijelölt szervezet végzi. A Nemzeti Ifjúsági Stratégia

célindikátorainak időszakos teljesülését rendszeres nagymintás ifjúságkutatások és ifjúsági célú statisztikai adatgyűjtés útján kell biztosítani. Az adatokból levont következtetések értékelését:

- az Országgyűlés illetékes bizottsága,
- az illetékes minisztérium,
- a Stratégia elkészítésével megbízott szakmai testület végzi.

Az értékelést meghatározott rendszerességgel – első ízben 2014 első félévében – kell elkészíteni, ezzel együtt el kell végezni a részcélok felülvizsgálatát (gördülő tervezés).

A tervezés módszertanában különös hangsúllyal szerepel a nyilvánosság biztosítása és a folyamat egészének, valamint az elért eredményeknek az értékelése.

A nyilvánosság biztosítása kapcsán fontos cél annak a tájékoztatási és tudatosítási kommunikációs mechanizmusnak a kialakítása, amely alkalmas arra, hogy a Stratégia célkitűzéseinek végrehajtása során a kapcsolódó részcélok sajátosságainak megfelelő folyamatokról, valamint a megvalósuló intézkedések kézzelfogható eredményeiről átlátható tájékoztatást adjon a tervezésben, a végrehajtásban és az eredmények értékelésében résztvevők, valamint a megvalósításban érintett szervezetek számára. A gördülő tervezés során törekedni kell az érintett szervezetek közvetlen véleményalkotási lehetőségének biztosítására. Az ifjúsági korosztályok speciális helyzetére tekintettel a Stratégia kommunikációjának, egyeztetésének megtervezésekor kiemelt figyelemmel kell lenni a szervezethez nem kötődők elérésére, véleményalkotási lehetőségük biztosítására. Ennek megfelelően a legfontosabb feladat a célcsoportok figyelmének felhívása a feladatokra és lehetőségekre, az intézményi rendszer működésére, a célkitűzések végrehajtásának mikéntjére.

A nyilvánossággal kapcsolatos tevékenységet az értékelési folyamathoz igazodva, meghatározott rendszerességgel, de legalább négyévente egy alkalommal felül kell vizsgálni.

1.3. A STRATÉGIA SZERKEZETE

A dokumentum átfogó, horizontális és specifikus célokat, valamint ezekhez kapcsolódó részcélokat határoz meg. A részcélok megvalósításának módját, sorrendjét, felelőseit a Stratégiához kapcsolódó, Kormány által elfogadandó mindenkor rövid távú cselekvési programok kell, hogy tartalmazzák. A Stratégia végrehajtásában a kormányzati, önkormányzati és piaci aktorok mellett jelentős szerepet vállalhat a nonprofit szektor.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia ideológiamentességre törekszik, kerülve a pártok társadalompolitikai felfogásából adódó nézetkülönbségek megjelenítését. A dokumentum célokat fogalmaz meg, de a célokhoz vezető út kijelölését meghagyja az

aktuális Kormány mozgásterének. Mindemellett a Stratégia nem értéksemleges, hiszen hangsúlyosan kezel olyan témákat (pl. család, prevenció, szociális biztonság), amelyek a gyerekek, serdülők, fiatalok élethelyzete, sikeressége szempontjából kiemelkedő jelentőségűek.

2. HELYZETELEMLÉZÉS³

2.1. AZ IFJÚSÁG ÉLETHELYZETE

2.1.1. DEMOGRÁFIAI HELYZET, CSALÁD, TÁRSADALMI FENNTARTHATÓSÁG, HOSSZÚ TÁVÚ HATÁSOK

A 0–14 és a 15–29 éves korcsoport nagysága és a teljes népességhez viszonyított aránya folyamatosan csökken. A gyermekkorúak valamivel több mint másfélmillióan, a 15–29 évesek pedig 2,1 millióan voltak 2006. január 1-jén. A két csoport együtt a magyarországi népesség 36,5 százalékát tette ki.

Magyarországon 1000 lakosra 9,9 élveszületés jut (2006). Hazánk az unió alacsony termékenységi rátájú országai közé tartozik 1,31-es értékével [a legalacsonyabb fertilitási ráta Lengyelországban (1,24), a legmagasabb Franciaországban (1,94) található]. A népesség szinten tartásához 2,1-es érték lenne szükséges. Az alacsony ráta elsődleges okai az életciklusok változásában keresendők: a későbbi házasságkötésben és gyermekvállalásban.

A házasságkötések számában és arányában 2001 óta lényegében stagnálás tapasztalható. A fiatalok egyre később kerülnek „felnőtt” státusba: egyre később házasodnak, vállalnak gyereket, fejezik be tanulmányaikat és lépnek ki a munkaerőpiacra. Az 1000 lakosra jutó házasságkötések száma 4,4 (EU25 átlaga 4,8), a válásoké 2,5 (EU25 átlaga 2,1). 2005-ben a 20 év alatti férfiak esetében 1000 megfelelő korú házásra 16,6 válás jutott. A nők esetében ez a szám 20,1 volt. A válások kismértékű csökkenést és stagnálást mutatnak az utóbbi évtizedben, ami azonban az alacsony házasodási kedvvel is összefügg.

A házasságon kívül született gyermekek részaránya eléri a 35%-ot. Ezen szülések 85%-a hajadonoktól, 14%-a elvált nőktől származik. A felbomlott házasságok 73%-ában van kiskorú gyermek. Az eltartott gyermekek mintegy 84%-át neveli édesanyja, s csupán a gyermekek 16%-a él édesapjával. Az első házasságkötés átlagos életkorának 2005. évi adatai férfiaknál 29,3 év, nőknél 26,9 év. A párkapcsolatban élők 15%-a élettársi kapcsolatban él.

A fentiek ellenére a fiatalok körében nincs házasságellenes hangulat. A 18–29 éves fiatalok túlnyomó többsége (76%) ideális életformának az együttélést követő házasságot tartja, az együttélés nélküli házasság, illetve a végleges élettársi kapcsolat híveinek aránya csupán 10-10% (2004).

³ A helyzetelemzésben szereplő adatok forrásai a KSH, az SZMM és háttérintézményei, valamint az Eurostat adatbázisai.

A gyermeküket egyedül vállaló anyák aránya növekszik. Az első gyermek vállalásának átlagos életkora a nőknél 27 év. 2006-ban az összes 18–29 éves nő 73%-a gyermektelen volt, férfiak esetén ebben a korcsoportban a gyermektelenek aránya 79%-ra becsülhető. A felmérések szerint azok közül a 15–29 éves fiatalok közül, akiknek még nincs gyerekük, 84% kimondottan tervezi, hogy legyen. A párok 15%-a küzd meddőségi problémákkal.

A fiatalok 80%-a megfelelőnek tartja saját lakáskörülményeit. A fiatalok stabil párkapcsolatba lépve, vagy a szülőtől elköltözve igen kis arányban bérelnék önálló lakást. A lakáshoz jutást az államilag támogatott hitelrendszer keretében próbálják megoldani.

A fiatalok kétharmada szüleivel él, egyötödük él saját vagy házas-/élettársa lakásában, házában, a fennmaradó 14% bérelt lakásban, kollégiumban, ismerősöknél lakik az év legnagyobb részében.

A 15–29 éves fiatalok kétharmada (65%) él szüleivel. Sokan azok közül is szüleikkel élnek, akik amúgy már saját családot alapítottak (9%).

Az OECD2 alapján a szegénységi küszöb (az egy főre jutó medián jövedelem 60%-a) alatt él az egyszülős családok egyharmada (29 %).

2.1.2. OKTATÁS, KÉPZÉS, TEHETSÉGGONDOZÁS, TÁRSADALMI MOBILITÁS

Az iskoláskorú korosztályok létszámának 2010-ig tartó népesség-előrejelzése azt mutatja, hogy az általános iskola felső tagozatának megfelelő évfolyamok esetében lesz a legnagyobb mértékű a csökkenés, ez a négy korosztály mintegy kilencvenezzerrel lesz kisebb létszámú 2010-ben, mint 2004-ben. A 6–9 és 14–17 éves korcsoport létszáma ennek mintegy felével fog csökkenni az elkövetkező években.

A középfokú oktatásban résztvevők számának az elmúlt 15 évben tapasztalható növekedése mellett az érettségit nem adó szakiskolai képzésben résztvevők száma 2005/2006-ra az 1990/91-es létszám 59,9%-ára csökkent. A szakiskolákban kiemelkedően magas a lemorzsolódók aránya (20–25%).

Míg az 1980-as években az adott korosztály 10%-a, a 2007/2008. tanévben a 18-29 éves korosztálynak 24%-a (ha a 18-24 éves korosztályra számoljuk, 44%-a) jár felsőoktatási intézménybe.

Az OECD által végzett PISA-vizsgálat szerint a magyarországi 15 éves tanulók ötöde alapvető olvasási készségekkel sem rendelkezik. 57 ország eredményeit figyelembe véve a magyar diákok átlaga a szövegértés-szövegalkotás tekintetében a 23. és 30. pozíció közötti tartományban található.

Az innováció-vezérelt gazdasági növekedés humán feltételeinek megteremtéséhez szükséges műszaki és természettudományos képzettséggel rendelkező kvalifikált munkaerő kibocsátása jelentősen elmarad az EU átlagától (arányuk a végzettek körében Magyarországon 2002-ben 18%, az EU-átlag 26,1%).

A kiterjedt állami és civil tehetségsegítő programokban, 2006-ban, közel 70 ezer fő vett részt. A legkiválóbb fiatalok minden évben rangos nemzetközi versenyek (pl. diákolimpiák, EU Fiatal Tudósok Versenye, Intel ISEF verseny) és művészeti fesztiválok sorozatán érnek el kiemelkedő eredményeket.

A magyar fiataloknak csak 1/3-a beszél valamilyen szinten legalább egy idegen nyelvet. A legtöbben az angolt említik, a kettő vagy ennél több idegen nyelvet beszélők a fiatalok 10%-át teszik ki.

A jogalkotás eszközével, illetve az uniós és hazai forrásokra épülő fejlesztési programok nyújtotta lehetőségekkel elkezdődött és folyamatosan zajlik a közoktatás korszerűsítése. A fejlesztési programok olyan területeket érintettek, mint az információs és kommunikációs technológiák oktatási alkalmazása, az idegennyelv-tanulás fejlesztése, a társadalmi integrációt támogató beavatkozások, az egész életen át tartó tanulás megalapozását szolgáló kompetenciák fejlesztése az alap- és középfokú oktatásban, a középfokú szakképzés tartalmi és intézményi reformja.

A bolognai rendszer – amelynek eredményeként a duális képzési rendszert lineáris váltotta fel – bevezetésének tapasztalatai hiányosak, elemzésük még várat magára. A felsőoktatás egyéb tendenciái viszont kritikára szorúlnak, reformjuk elengedhetetlen. A felsőoktatásban inkább a mennyiségi szemlélet és az ezzel járó finanszírozási szempontok a dominánsak a minőségi szemlélettel szemben. A felsőoktatásban meglévő minőségi kontroll további fejlesztése szükséges. A tanórákon kívüli tartalmas időtöltésre kevés megoldást kínálnak az intézmények.

A képzés és a munkaerő-piaci igények összhangja még sok esetben esetleges, egyes területeken túlképzés, máshol alulképzés van.

A jelentős létszámnövekedés szükségszerűen hozta magával az oktatói bázis hirtelen bővülését. Az egyetemeken kisebbségbe került a tudatos értelmiségképzési szemlélet és gyakorlat, melynek szemléleti hátránya már érezhető.

2.1.3. FOGLALKOZTATOTTSÁG, MUNKAERŐ-PIACI HELYZET

Európai uniós összehasonlításban Magyarországon alacsony a fiatal korosztály munkaerő-piaci aktivitása. A 15-24 éves korosztály 26,8%-a aktív a munkaerőpiacon, szemben az EU-átlag 45,1%-ával. A fiatalok alacsony foglalkoztatottsága (Magyarország: 21,7%, EU25: 37,3%) mellett az ifjúsági munkanélküliség aránya 2005-ig nem volt magasabb az EU-átlagnál, mára azonban a magyar 15–24 évesek

19,1%-a munkanélküli, míg az uniós átlag 17,3%. A be nem jelentett munkavégzés nagyobb arányban jellemzi a korosztályt, mint a felnőtteket.

A munkaerőpiac struktúrája is átalakult: az aktív fiatalok körében nőtt a szellemi, míg csökkent a fizikai munkát végzők aránya, ezzel összhangban nőtt a foglalkoztatott fiatalok átlagos képzettségi szintje is.

Az EU átlagához képest nagyon alacsony az atipikusan foglalkoztatott (EU: 15,5%), valamint a vállalkozó fiatalok aránya Magyarországon. A vállalkozók a már munkát vállalt fiatalok mindössze 3%-át teszik ki.

A nők átlagos iskolai végzettsége magasabb, minek következtében nagyobb arányban foglalkoztatják őket a szellemi, felsőfokú végzettséget igénylő munkakörökben, mint a férfiakat. A férfiak körében magasabb a munkanélküliség, a nők viszont hátrányos helyzetben vannak a munkaerőpiacon, és hátrányaikat erősítheti egy esetleges gyermekvállalás.

Az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező fiatalok elhelyezkedési esélyei sokkal rosszabbak, mint a diplomásoké, bár az utóbbiak elhelyezkedési esélyei is romlanak. Egyre többen képzettségük alatti munkakört töltenek be.

A legrosszabb helyzetben a legfeljebb 8 általánost végzett fiatalok vannak. A roma fiatalok elhelyezkedési esélyei lényegesen rosszabbak, mint a nem romáké.

A budapesti fiatalok 24%-a, a magyarországi fiatalok átlagosan 34%-a ismerkedett már meg kényszerűen a munkanélküli státusszal.

2000-hez képest megtriplázódott a pályakezdő diplomás munkanélküliek aránya, minden negyedik iskoláját befejező fiatal munkanélküliként „kezd” pályafutását. Főleg a vidéki, elsőgenerációs értelmiségi fiatalok számára tűnik nehéznek az elhelyezkedés.

A pályakezdő fiatalok elhelyezkedését elsősorban a munkalehetőségek száma, a nem megfelelő szakmaválasztás, a szakmai tapasztalat hiánya és az iskolai végzettség befolyásolja. Az ifjúsági munkanélküliség strukturális munkanélküliség, vagyis a munkaerő-piaci kereslet és kínálat nem illeszkedik egymáshoz. A munkaerőpiac elvárásai ma már nemcsak a végzettségre és a szakképzettségre, hanem a különböző személyes kompetenciákra, szakmai és gyakorlati tudásra vonatkoznak. Ezeket a kompetenciákat a fiatalok családi és szociokulturális háttere jelentős mértékben meghatározza, amit az oktatási rendszer csak részben képes ellensúlyozni. A kedvezőbb helyzetből indulók könnyebben helyezkednek el, a nehezebb helyzetben lévők a munkaerő-piaci versenyben eleve hátrányokkal indulnak.

A fizetések átlagos nagysága eltérő: Budapesten és Nyugat-Dunántúlon magasabb bért kapnak a fiatalok ugyanazért a munkáért, mint a keleti régiókban. A település méretének csökkenésével csökken a szellemi foglalkozású, felsőfokú végzettséggel

rendelkező munkavállaló fiatalok aránya és növekszik a középfokú végzettséggel rendelkező, fizikai munkát végzőké. A munkaerő-kereslet és -kínálat területi szinten is eltér egymástól.

2.1.4. MARGINALIZÁLÓDÁS, KIREKESZTETTSÉG

A nemzetközi összehasonlításokban alkalmazott szegénységi küszöb az OECD2-skála alapján meghatározott ekvivalens jövedelem 60%-a. Ennek alapján az EU népességének 16%-a tartozik a szegények közé. Legmagasabb arányt Lengyelországban és Litvániában (21%), a legalacsonyabbat Csehországban (10%) találhatjuk, Magyarországon ez az arány 13%.

Magyarországon a 20 éven aluli eltartottak közel egyötöde, 420 ezer fiatal él a szegénységi küszöb alatt. A létminimum alatt élő fiatalok aránya ennek közel kétszerese (850 ezer). A 0–15 év közöttiek 25,2%-a, a 16–24 év közöttiek 18,3%-a szegény. A gyermekes háztartások 20,5%-a szegény.

A szegénységben élő háztartások közel fele községekben él. Az országos átlaghoz képest háromszor nagyobb valószínűséggel találunk köztük olyan családokat, ahol legalább három eltartott gyermek van.

A munkaerőpiacon leghátrányosabb helyzetben levő roma népesség a legalacsonyabb foglalkoztatottsággal jellemezhető, leghátrányosabb kistérségekhez tartozó településeken él. A hátrányos helyzetű roma fiatalok többsége a szakiskolák első-második évfolyamáról kihullik. A kimaradók aránya a legalacsonyabb presztízsű szakiskolákban a legmagasabb.

Fogyatékossgal él a lakosság 5,7%-a. 62 ezer családban él fogyatékos gyermek, ezeknek a családoknak közel egyharmada egyszülős család.

2.1.5. FOGYASZTÁS, GAZDASÁGI HELYZET, KULTÚRA, MÉDIA, INFOKOMMUNIKÁCIÓ

Az egy fogyasztási egységre (első fogyasztó) jutó havi nettó jövedelem a fiatalok (15–29 évesek) háztartásaiban (2004-ben) átlagosan 63 753 Ft volt, azonban nagy különbségeket tapasztalhatunk az adatok regionális vizsgálatakor: a közép-magyarországi régióban az egy fogyasztási egységre jutó átlagjövedelem 79 119 Ft, az észak-magyarországi régióban viszont csak 51 465 Ft volt. Még nagyobb különbséget találunk, ha a háztartásokat településtípusonként hasonlítjuk össze: Budapesten 85 005 Ft, a községekben 53 594 Ft.

A fiatalok szabadidejük eltöltése során átlagosan hétköznapi 2,14 órán keresztül, hétvégén 3,52 órán keresztül nézik a televíziót. A tévénezőkhöz képest alacsony a rendszeresen napilapokat (38,8%) és hetilapokat (47,6%) olvasó fiatalok aránya. A fiatalok több mint 50%-a naponta internetezik, ezzel szemben könyveket kevesebben olvasnak rendszeresen (26%-uk olvas el havonta legalább egy könyvet).

A szabadidőben rendszeresen sportolók aránya 3%. A korosztály 4,1%-a jár havonta legalább egyszer múzeumba, 4,6%-a komolyzenei koncertekre, 9,1%-a színházba. A fiataloknak csupán harmada jár legalább havonta a tömegkultúrát megjelenítő multiplex mozikba is.

A lakhely méretének csökkenésével csökken az infokommunikációs eszközökkel való ellátottság, és ezáltal csökken az esély a virtuális közösségekben való részvételre, csökken a formális ifjúsági közösségek és az azokban részt vevő fiatalok száma is. Az infokommunikációs ellátottságot befolyásolja az életkor: míg a 14–17 éveseknél ez 90%, addig a 25–29 éveseknél ez az arány 75%-os. Az internethasználók aránya 25–29 éveseknél 2/3-os.

2.1.6. IFJÚSÁG ÉS EGÉSZSÉG (EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT, ÉLETMINŐSÉG, EGÉSZSÉGTUDATOSSÁG)

Az életesélyek indikátoraként használt születéskor várható élettartam mindkét nemnél növekszik, bár az EU25 országaihoz képest még mindig igen alacsony. A magyar férfiak hat évvel, a nők 4 évvel kevesebbet élnek egy átlagos európai uniós állampolgárnál (Magyarországon: nők 77, férfiak 69; EU25 átlaga: 81, illetve 75 életév).

A fiatal felnőtt korosztályok önbeszámoláson alapuló egészségi állapota jónak mondható. Az életvitelt negatívan befolyásoló vagy tartós korlátozást jelentő betegségek alig fordulnak elő. A leggyakoribb betegségek a hátgerinc-deformitások, a látási problémák és az asztma. A serdülők körében 4–8%-ra teszik a klinikailag bizonyított depressziós zavarban szenvedők arányát. A 18 éven aluliak körében a depressziós tünetek életprevalenciája (az adott személy életében legalább egyszer előforduló esemény) 18–20%. Ez megegyezik az európai országokra vonatkozó becsült értékekkel (17–22%).

A serdülőkori halálozás okai között a statisztikák élén mindkét nemnél a balesetek és az öngyilkosság állnak.

A II. Országos Növekedésvizsgálat testtömegindex (BMI) adatai szerint a 3–18 éves fiúk 6–23%-a, míg az ugyanilyen korú lányok 7–24%-a túlsúlyos, illetve elhízott. A rosszindulatú daganatos betegségek fiatalkori előfordulása növekvő tendenciát mutat. Ez az emelkedés a leukémiákra [új esetek gyakoriságának (incidencia) növekedése 1,2%/év], a központi idegrendszeri daganatokra (incidencia-növekedés 4,2%/év) és a szolid tumorokra is jellemző.

Az iskoláskorú gyermekek egészségmagatartásának (HBSC) 2006. évi felmérése szerint a 15-16 éves fiataloknak több mint 80%-a, a 17-18 éves fiataloknak pedig több mint 90%-a kipróbálta már az alkoholt. A többszöri részegség előfordulása a 17-18 éves fiúk körében 71%, a lányoknál közel 50%. A 15-16 éves fiataloknak kb. kétharmada, a 17-18 éveseknek pedig közel háromnegyede kipróbálta már a

dohányzást. Legalább heti rendszerességgel dohányzik a 15-16 éveseknek több mint 25%-a, a 17-18 éveseknek pedig több mint egyharmada.

A HBSC 2006. évi felmérésében megkérdezett 2877 középiskolás (9. és 11. évfolyamon tanuló) diák 20,3%-a fogyasztott már valamilyen illegális szert, illetve visszaélésszerűen használt már életében gyógyszert és/vagy inhalánsokat. A kannabiszfogyasztás értéke a legmagasabb az összes illegális szer közül, 17,3%-os életprevalenciával. A gyógyszer és az alkohol gyógyszerrel történő együttes alkalmazása a második leggyakrabban alkalmazott szer (14,7%), míg az egyéb említett illegális drogfogyasztás prevalencia értéke 12,4%. A 2006-os országos vizsgálat eredményei összességében a szerfogyasztás kipróbálásának enyhe növekedését mutatták.

A kipróbálás életkora többségben 15-16 évre tehető: a kannabisz esetében a kipróbálók 70%-a, más drog esetében a kipróbálók 75%-a 15-16 éves kora körül fogyasztja először az adott szert. A 14 éves koruk előtt kipróbálók aránya a szerfogyasztók csoportján belül közel 10%.

Az életprevalencia-adatok alapján a fővárosban a legmagasabb, 30,8%-os a drogerintettség, ettől mind a megyeszékhelyekre és városokra, mind a kisebb községekre és tanyákra vonatkozó arány messze elmarad. Tehát a település nagyságával arányosnak mondható a szerfogyasztó magatartás előfordulása.

Életkoruknál fogva egészségmagatartásuk még pozitív irányba befolyásolható, egészséggel kapcsolatos attitűdjeik még alakíthatóak, ha azokat nem a tiltás és az ijesztés eszközeivel kívánjuk befolyásolni. Számos hazai és nemzetközi kutatás utal arra, hogy az egészségtudatosság és az egészségbefektetési hajlandóság jelentősen növelhető ebben az életkorban. A rizikómagatartások többsége (dohányzás, alkohol, drog) stresszoldó szerepet játszik; feszültségcsökkentő hatásuk azonnali eredménnyel jár a felgyorsult világban, ahol gyorsan kell követni a változásokat. A magatartás káros következményei pedig nagy időeltolódással jelennek meg, a megbetegedés vagy a halálozás kockázata alig mérhető.

2.1.7. IFJÚSÁG ÉS BŰNÖZÉS, DEVIANCIÁK

Az ifjúsági bűnözés relatíve magas aránya önmagában nem specifikuma a mai magyar helyzetnek, ha más demokráciákkal hasonlítjuk össze. Az 1998-as csúcsponthoz képest összességében csökkenés van a létszámban is (1998: 53 ezer, 2005: 42 ezer fő), de valamelyest a fiatalok aránya is javult (38%-ról 32%-ra csökkent).

Az átlagosnál magasabb a fiatalok veszélyeztetettsége: a 15–18 évesek korosztályából minden tízezer személyből 39, a 25–29 évesek korosztályából 41 személy vált erőszakos bűncselekmény áldozatává.

Bár a kiskorú személyek kriminalitásának mérhető (regisztrált bűnözés) adatai abszolút számokban nem romlottak drámaian az elmúlt években, mégis azt mondhatjuk, hogy ténylegesen emelkedtek, hiszen ezen populáció aránya a népesedésben hosszú évek óta csökken. Mindemellett meg kell jegyezni, hogy az ifjúkori bűnözést nagyfokú látencia övezi, ezért a tényleges jogsértések (amelyeket ők követnek el, vagy sérelmükre követnek el) valódi számairól csak találgatások vannak.

Ugyanakkor megállapítható, hogy a korosztályokhoz tartozók által elkövetett büntetendő cselekmények jelentős része kisebb súlyú, jellemzően vagyoni elleni cselekmény. Továbbá megfigyelhető az a tendencia is, hogy a fiatalok legnagyobb része kamaszkorukat követően nem követ deviáns viselkedésformákat.

A fiatalkorúak előzetes letartóztatását két eltérő feltételrendszerrel rendelkező intézmény (javítóintézetek, bv. intézetek) hajtja végre.

2.1.8. KÖZÖSSÉG, RÉSZVÉTEL, KÖZÉLET

A politikai intézményrendszer egyes elemei iránt nagyfokú bizalmatlanság nyilvánul meg. A demokratikus intézményrendszer elfogadottsága alacsony. Erősen negatív a bizalmi indexe a képviselői demokrácia alappilléreinek számító Országgyűlésnek és a pártoknak. A Kormány, a sajtó, valamint az egyházak szintén a negatív tartományba esnek. A pozitív tartományban a honvédség, a bíróságok és a rendőrség szerepelnek – nem elképzelhetetlen ugyanakkor, hogy utóbbi kettő megítélése részben megváltozott az elmúlt években.

A közéleti aktivitás fontos dimenziója a civilszervezeti tagság. A fiatalok kevesebb, mint hatod része rendelkezik valamilyen szervezeti tagsággal (15%). A legpreferáltabbak a sportegyesületek, a sportklubok és az egyházi szervezetek. A még értelmezhető sávban találhatók a kulturális, hagyományőrző csoportok, valamint a diák- és az önkéntes szervezetek.

Minél inkább érdeklődik a fiatal a politika iránt, annál nagyobb a valószínűsége, hogy szervezeti tagsággal rendelkezik. Azok a fiatalok, akik tagjai valamilyen szervezetnek, elsősorban a barátok, a közösség kedvéért lettek tagok (38%). A válaszok sorrendjében a második az érdekképviselői lehetőség (14%), a harmadik az iskolai indíttatás (diáktársak, tanárok befolyása: 10%) és 7%-os említési arányt ér el a fontos ügyek felvállalása és az, hogy valami jót tehet a közösségért.

A tagsági viszonyrendszerben nem lévő többség elsősorban az érdektelenséget, valamint az idő hiányát jelöli meg távolmaradási okként (36%).

A 14–29 éves generáció 29%-a végez társadalmilag értelmezett önkéntes munkát.

2.1.9. FÖLDRAJZI MOBILITÁS, MIGRÁCIÓ

A bevándorlók száma 2005-ben 25582 fő volt, ennek 44%-a tartozott a 15–29 éves korosztályba. A 9870 állampolgárságot kapott személy 23,5%-a tartozott a 15–29 évesek közé. A végleges letelepedési szándékkal érkezők körében a 14 éven aluliak aránya nem érte el a 20%-ot. A bevándorlók legnagyobb csoportját a határon túlról érkező magyarok jelentik, körükben az átlagosnál alacsonyabb a gyerekes családok aránya.

A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok között a 29 éven aluli fiatalok aránya 34%, a nemek aránya kiegyenlített.

A belföldi vándorlások 37,5%-át a 15–29 éves korosztályok adják. Évente az adott korosztály 7,6%-a változtatja meg település szerinti lakóhelyét. A településen belüli lakóhely-változtatások (költözések) aránya 5,6%. A diákok tanulási célú külföldi migrációja a felsőfokú tanulmányokat folytató, posztgraduális és doktori (PhD) képzésben résztvevőknél a legmagasabb. Az OECD országaira jellemző arány 3–5%, Magyarországon 1%.

2.2. AZ IFJÚSÁGI KÖZFELADATOK ÉS ELLÁTÁSUK HELYZETE

2.2.1. JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET (AZ IFJÚSÁGI KÖZFELADATOK JOGI SZABÁLYOZOTTSÁGA, A JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE)

A mai kormányzati munkamegosztásban a gyermek- és ifjúsági ügyek gazdája a szociális és munkaügyi miniszter a szociális és munkaügyi miniszter feladat- és hatásköréről szóló 170/2006. (VII. 28.) Korm. rendelet alapján.

Jelenleg nem pontosan meghatározott az ifjúsági közfeladatok fogalmi köre, ellátásuk rendszere. Ebből adódóan szükséges azok áttekintése.

Az intézmények működését leíró, valamint ágazati-szakmai jogszabályok (munkaügy, munkavédelem, egészségügy, szociális, közlekedési, kulturális, büntetés-végrehajtás stb.) ugyan tartalmaznak speciális, az ifjúsági korosztályoknak címzett jogokat, de nem minden esetben összehangoltak.

Javasolt tehát a gyermek- és ifjúsági jogok érvényesülése, az ifjúsági közfeladatok és az intézményrendszer meghatározása szempontjából az ágazati jogszabályok szinkronisztikus és horizontális szempontból történő elemzése, felülvizsgálata.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény a települési önkormányzatok általános feladatai közé sorolja a „gyermek- és ifjúsági feladatokról való gondoskodást”, azonban adós marad ennek tartalmi meghatározásával. A megyei önkormányzatok kötelező feladatai között sorolja fel a törvény a „gyermek- és ifjúsági

jogok érvényesítésével kapcsolatos feladatokat”; a gyakorlat azonban ennek a feladatnak csak nyomokban mutatja bármilyen formájú, módszerű megvalósulását.

A gyermekjogi sérelmek 99%-a látens marad, mert alanya nem tud, nem képes az állampolgároknak általában rendelkezésére álló jogérvényesítési, jelzési vagy éppen csak segítségkérési lehetőségekkel élni. A gyermeki jogok, a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban 1989-ben elfogadott, és 1991-ben Magyarországon törvénybe iktatott Egyezmény megismertetésének mechanizmusai és gyakorlata nem alakult ki Magyarországon.

2.2.2. ÁLLAMI, REGIONÁLIS, HELYI SZINTŰ IFJÚSÁGI FELADATOK, INTÉZMÉNYRENDSZER

A gyermek- és ifjúsági terület ágazati szintű irányítását a szociális és munkaügyi miniszter látja el. A feladat magában foglalja

- a gyermeki jogok érvényesülésének figyelemmel kísérését,
- a Kormány nevében a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvényben foglaltak végrehajtásának összehangolásával és ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat,
- az ifjúságra közvetlenül vonatkozó – másik miniszter feladatkörébe nem tartozó – kormányzati döntések előkészítését, azok végrehajtásának összehangolására az ifjúságot érintő feladat- és hatáskörrel rendelkező miniszterekkel együttműködve stratégia és cselekvési terv kidolgozását,
- a gyermekeket és fiatalokat érintő szolgáltatásokkal kapcsolatos kormányzati feladatok ellátását,
- a felnövekvő korosztály tagjainak életpálya-építéshez szükséges információ elérhetőségét biztosító, valamint a gyermekek és fiatalok képesség- és közösségfejlesztését célzó nem formális pedagógiai programokkal kapcsolatos szolgáltatások rendszerének, valamint azok infrastrukturális feltételeinek fejlesztését célzó programok kidolgozását és működtetését,
- az ifjúsági turizmus infrastrukturális és jogi eszközrendszerének figyelemmel kísérését és kidolgozását, az ifjúsági turizmus és szabadidő (gyermekek iskolán kívül szervezett) eltöltését segítő programok fejlesztésének stratégiai kérdéseit és az érintett miniszterek ezzel kapcsolatos feladatainak összehangolását,
- a Magyar Ifjúsági Konferencia működtetése mellett – az érintett miniszterekkel együttműködve – a határon túli magyar ifjúsággal való együttműködés rendszerének koordinálását,
- a gyermek- és ifjúságpolitikai ügyekben az országos konzultáció rendszerének működtetését, valamint annak biztosítását, hogy – a közoktatás és felsőoktatás kivételével – a fiatalok képviselőik útján részt vehessenek az őket közvetlenül érintő kormányzati döntések előkészítésében, elősegítve a gyermekek és fiatalok szabad véleménynyilvánítási jogának gyakorlását,
- a felsőoktatási intézményekkel és hallgatói önkormányzatokkal, országos szakmai szervezetekkel, gyermek- és ifjúsági célú civil szervezetekkel, valamint az egyházak és felekezetek ifjúsági tagozataival való kapcsolattartást,

- a gyermek- és ifjúságpolitikához tartozó terület szakmai felügyeleti rendszerének meghatározását, az e területekhez tartozó tevékenységek gyakorlásához szükséges képesítési rendszer és követelmények kidolgozását,
- a gyermek- és ifjúsági szervezetek és a közoktatási intézmények keretében szervezeten megvalósuló, munkatapasztalat-szerzést szolgáló önkéntes és nemzetközi mobilitási programok rendszerének kidolgozását.

A Szociális és Munkaügyi Minisztérium (SZMM) felügyelete alá tartozik:

- a pályázatkezelést végző Európai Szociális Alap Nemzeti Programirányító Iroda Kht. (ESZA Kht.);
- a Foglalkoztatási és Szociális Hivatal szakmai önállósággal bíró, részjogkörű költségvetési egységeként működő Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat (Mobilitás), amely a szakmai munka szervezését végzi. A Mobilitás ellenőrzi és összehangolja a szakmai önállósággal rendelkező regionális ifjúsági szolgáltató irodákat (RISZI) és működteti a Fiatalok Lendületben Programirodát, amely felelős a nem formális nevelési programokat támogató Youth in Action program magyarországi megvalósításáért;
- a minisztérium háttérintézménye, a Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet látja el a gyermek- és ifjúságkutatási feladatokat.

Az SZMM felügyeli a Gyermek és Ifjúsági Alapprogramot (GYIA), amely támogatja a gyermekek és a fiatalok programjait, szervezeteit, kezdeményezéseit. Az Alapprogram kezelő szerve az ESZA Kht., a GYIA Tanács titkársági feladatait a Mobilitás látja el.

A GYIA regionális javaslattevő testületei a régióként ülésező regionális ifjúsági tanácsok (RIT-ek), amelyek regionális szinten kanalizálják a fejlesztéseket és forrásbővítő funkciójuk van az adott régió tekintetében.

Az ifjúsági intézményrendszer helyi szintjét alkotják az önkormányzati ifjúsági referensek, valamint az ifjúsági információs és tanácsadó irodák (ifjúsági irodák), ifjúsági információs pontok. A referensek feladata jellemzően a megyeszékhelyeken, városokban az önkormányzatok ifjúsággal kapcsolatos intézkedéseinek koordinálása. Kisebb városokban, nagyközségekben a referensek gyakorta töltenek be ifjúságfejlesztői, katalizátori szerepet is. Többnyire a megyeszékhelyeken és meghatározóan önkormányzati fenntartásban működnek az ifjúsági információs és tanácsadó irodák, melyek alapellátás-jellegű humánszolgáltató intézményként végzik személyes tájékoztató, tanácsadó és ifjúságsegítői tevékenységüket. Az irodák bázisára és szakmai gyakorlatára épülve működnek az információs pontok, melyek tevékenységükben az ifjúsági információk közvetítését végzik, általában más ellátáshoz, intézményhez kapcsolt szolgáltatásként.

Az önkormányzatok ifjúsági tevékenységéről a szükséges statisztikák hiányában nincsenek megfelelő adatok, de a civil szervezetek helyi döntéshozatalban való részvételéről szóló vizsgálatok azt mutatják, hogy a szervezetek töredéke van csak befolyással az önkormányzati politikára. A civil szervezetek által használt részvételi

elemekre összességében jellemző, hogy településtípusok szerint nagyon eltérőek, jellemzően inkább a nagyobb települések biztosítják a részvétel lehetőségét.

Az ifjúsági fejlesztéseknek, egyáltalán; a helyi, térségi, regionális vagy országos ifjúsági feladatoknak a szervezésével, tervezésével kapcsolatban is azt látjuk, hogy az egyébként elvárható szintű és tartalmú politikák esetlegesen alakulnak. Nagyobb városokban, megyeszékhelyeken az elmúlt évtizedben ugyan készültek ifjúsági koncepciók, stratégiák, de ezek többnyire nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket, így jelentőségüket elvesztették, többet ezek közül ma már nem is aktualizálnak. A fejlesztéspolitikában nem jelenik meg a szolgáltatások komplex, horizontális jellegű fejlesztésének elve és gyakorlata sem. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv operatív programjai között más ágazatok mentén (jellemzően a szociálpolitika és az oktatás) értelmeződnek ifjúsági célú fejlesztések.

2.2.3. ELJÁRÁSOK, ADMINISZTRÁCIÓ, TRANSPARENTIA

Az ifjúsági terület igazgatási eljárásait, pályázatkezelési szabályait célirányos kutatás még nem vizsgálta. Nincsenek célszerűsége, eredményessége vonatkozó adatok, információk. A pályázatok cél szerinti megvalósulását, társadalmi hatását, megtérülését sem vizsgálják, indikátorok kidolgozására nem került sor. A monitoring rendszer a pénzügyi teljesítés szabályosságának vizsgálatára korlátozódik.

Az ifjúsági ügyek horizontális jellege miatt különösen fontos lenne az ágazatok közötti párbeszéd, azonban a koordináció közigazgatási fórumai még nem működnek hatékonyan.

Ifjúsági területen kialakult az állami szolgáltatások és a forráselosztás regionális intézményrendszere, de a források és döntési kompetenciák decentralizálásának folyamata megállt.

A pályázatok bírálati, szabályozási, elszámolási rendszere, illetve maga a finanszírozási rendszer szakmai és gazdálkodási, tervezési szempontból is felülvizsgálatra, korszerűsítésre szorul. Szükséges továbbá a pályázatokkal kapcsolatban a nyilvánosság teljes biztosítása.

A pályázati folyamat idő- és humánerőforrás-igényének kimutatása 2007-ben kezdődött meg, korábbi adatok nem állnak rendelkezésre.

2.2.4. PÁRBESZÉD, ÉRDEKEGYEZTETÉS, CIVIL FORRÁSBEVONÁS, EGYÜTTMŰKÖDÉS

A magyarországi ifjúsági szervezetek a rendszerváltás óta eltelt 17 év folyamán végig olyan környezetben végezték munkájukat, amelyet az ifjúságpolitikai intézményrendszer folytonos átalakítása, a feladatok, a felelősségi és hatásköri kérdések különböző kormányzati intézmények, illetve intézményi szintek közötti megosztása jellemzett.

Jelenleg nincs Magyarországon legitim civil–kormányzati párbeszéd, és nincs az ifjúsági szervezeteket képviselő, az ifjúsági korosztályok érdekeit megjelenítő civil együttműködés.

Az ifjúsági ernyőszervezetek működésére – stabil szervezeti, anyagi, szabályozási háttér hiányában – leginkább az instabilitás volt a jellemző, ezzel párhuzamosan az ifjúsági korosztály részvétele a nonprofit és civil szervezetekben csökkent.

2.2.5. IFJÚSÁGKUTATÁS (MONITORING)

A magyarországi ifjúságkutatások alapjául szolgáló statisztikák megbízhatóak, általában megfelelő bontásban állnak rendelkezésre. Jelentős információs forrás a Központi Statisztikai Hivatal, mely életkori bontásban számos alapadatot szolgáltat a gyermekekről és a fiatalokról.

Az ifjúságkutatás különböző – főleg egyetemi és akadémiai – intézményekben zajlik, de ezen intézmények fő profilját általában nem ezek a kutatások adják. Piaci közvélemény-kutató intézetek és think-tank-ek (szellemi műhelyek) közül is többen végeznek ifjúsággal foglalkozó empirikus közvélemény-kutatásokat, elsősorban állami megrendelésre. Jellegzetesek még a települések által közvetlenül megrendelt ifjúságkutatási projektek.

A magyar ifjúságkutatásban – az intézményi és finanszírozási adottságok miatt is – hiányoznak a rendszeres, visszatérő vizsgálatok. Alapvetően intézményi sokszínűség jellemzi a magyarországi ifjúságkutatást, amely együtt jár a finanszírozási források hullámlásával is. Az utóbbi évek empirikus kutatásainak nagy részét valamilyen kérdőíves módszerrel végezték (80%), melyek harmadát (37%) tette ki a személyes interjúval végzett kutatás. A másik leggyakoribb a survey technika volt. Az 1995-től végzett ifjúságkutatások mintegy hatodát (17%) végezték mélyinterjú vagy egyéb kvalitatív módszerekkel.

Évente kb. 50 publikáció jelenik meg az ifjúság élethelyzetével kapcsolatos kutatásokról tudományos szakfolyóiratokban.

2.2.6. IFJÚSÁGI CÉLÚ⁴ KÖLTSÉGVETÉSI FORRÁSOK

Az ifjúsággal kapcsolatos állami feladatok és a kapcsolódó források jelentős része hagyományosan a szakminisztériumok hatáskörében található.

⁴ Jelen esetben az ifjúsági célú forrás megjelölést nem kiterjesztő, hanem szűkítő értelemben használjuk, azaz csak a harmadlagos szocializációs közegben való munka, illetve az ehhez rendelkezésre álló kormányzati forrásokat tekintjük; ide nem értve a költségvetési törvényben, az egyes (szak)ágazatok által a korosztályokra fordított költségvetési forrásokat. Ifjúsági célú forrás alatt az ifjúsági ügyekért felelős minisztérium költségvetési fejezetében ifjúsági szakmai feladatok alcím alatt rendelkezésre álló források értendők.

Az ifjúságért mindenkor felelős minisztériumok ifjúsági célú előirányzatai 2004-ig nőttek, majd folyamatosan csökkentek a fejlesztési célok átcsoportosítása, illetve megszűnése következtében. 2007-ben lényegében a 2000. évvel azonos nominálértékű összeg, alig több mint 1,3 milliárd Ft (a központi költségvetés kiadási főösszegének 0,016%-a) állt e célra rendelkezésre, szemben a 2006. évi 2 milliárd Ft-tal (a kiadási főösszeg 0,026%-a). A Mobilitás támogatásával (343 millió Ft) együtt az intézményfenntartási és fejlesztési kiadások fele-fele arányban oszlanak meg.

A GYIA központi és az egyéb központi ifjúsági pályázatok keretében a beérkezett 3522 pályázat 29%-a részesült összesen 991 millió Ft támogatásban. A GYIA 2006. évi előirányzata 487,2 millió Ft volt, 2007-re ez 295 millió Ft-ra olvadt. A forrás felett rendelkező GYIA Tanács az összeg 70%-át a regionális ifjúsági tanácsok kompetenciájába utalja. Ezen testületek (GYIA és RIT-ek) 2006-ban a beérkezett 4309 pályázat mintegy 40%-át részesítették támogatásban.

A hazai forrásokat 2007-től a Youth in Action (Fiatalok Lendületben) program egészíti ki. Magyarországon a Youth in Action Bíráló Bizottsága diszponál a decentralizált források felett. A megelőző Youth 2000–2006 Program mintegy 10 millió eurónak megfelelő összeggel támogatta a magyar ifjúsági szervezetek nemzetközi együttműködéseit és hazai programjait. Az összes támogatott pályázat száma: 2576 (a beérkezett pályázatok 56%-a). A támogatásból 72 ezer fiatal és a velük foglalkozó szakember részesült. A pályázók fele a közép-magyarországi régióból, döntően Budapestről került ki. 2007-ben a Fiatalok Lendületben program pályázataira 2,411 millió euró állt rendelkezésre.

2.3. AZ IFJÚSÁGI SZAKMA – A CIVIL IFJÚSÁGI SZEGMENS

2.3.1. SZAKMAI STRUKTÚRÁK, KÉPZÉS

Az ifjúsági szolgáltatások közös jellemzője, hogy katalizátor szerepet játszanak a települések, kerületek, kistérségek életében. A fiatalok fejlesztésében kulcsszerepet játszó ifjúsági szolgáltatások (ifjúsági információs és tanácsadó irodák, ifjúsági információs pontok, ifjúsági közösségi terek, felkereső ifjúsági munka) száma az elmúlt években növekedésnek indult, azonban még közel sem épültek ki olyan szinten, ami országosan, vagy akár csak az azonos településtípuson belül is az egyenlő elérési és igénybevételi esélyeket teremtené meg a fiatalok számára. Általánosan elmondható, hogy nem vagy csak részben honosodtak meg a különböző szolgáltatók ágazatközi együttműködései, így az ifjúsági korosztályok többsége „töredezett” humánszolgáltatási rendszerre tud támaszkodni. Ilyen feltételek mellett jelentős szolgáltatási potenciál marad kihasználatlan. Az ifjúsági szolgáltatások hálózatos, rendszerként való működése még nem alakult ki, továbbá nem honosodtak meg a különböző szolgáltatások ágazatközi együttműködései.

Az ifjúsági referensek létszáma régióként eltérő (Dél-Alföld 15, Észak-Alföld 20, Észak-Magyarország 19, Dél-Dunántúl 15, Közép-Dunántúl 9, Nyugat-Dunántúl 17, Közép-Magyarország 4), tehát összesen 99-en dolgoznak 75 településen. A referensek

foglalkoztatása, működésük finanszírozása az önként vállalt feladatok közé sorolandó, néhány évig egy mára megszűnt központi pályázati támogatás segítette a munkakörök létrejöttét. Igazgatási és szakmai szempontból egyaránt szabályozatlan a referensek feladat- és munkaköre, ahogy szerepük az ifjúsági szolgáltatások rendszerén belül is.

Az ifjúságsegítő felsőfokú szakképzés Magyarországon 2003-ban indult (2004-ben 239 fő, 2005-ben 378 fő, 2006-ban 488 fő, 2007-ben 504 fő volt első éves hallgató). Jelenleg 14 intézményben, államilag finanszírozott és költségtérítéses módon, nappali és levelező formában egyaránt végezhető.

2006-ban indult Pécsen az „ifjúsági szakértő szakirányú továbbképzés” (felsőfokú képzés). A képzés célja az ifjúsággal foglalkozó intézmények, szervezetek munkatársainak speciális, szakmai képzése.

A Kompas emberi jogi képzés bevezetésének kísérleti programja jelenleg is folyik a közoktatás különböző szintjein.

A regionális szintű ifjúsági szolgáltatások ismertsége és elfogadottsága magas, segítségükkel az ifjúsági területen rendelkezésre álló humánerőforrás jól hasznosítható, katalizátor szerepet töltenek be a fiatalok és közösségeik önszerveződéseinek létrejöttében. Az elmúlt évek szolgáltatás- és intézményfejlesztési folyamatai jellemzően a fiatalok egyes speciális élethelyzeteire koncentráltak.

2.3.2. CIVIL IFJÚSÁGI SZERVEZETEK (RÉSZVÉTEL, SZOLGÁLTATÁSOK, ÖNKÉNTESEK, ÉRDEKKÉPVISELET)

Az ifjúsággal kapcsolatos szerveződések a magyar civil szektor mindössze 4%-át tették ki. Szervezetszámukkal arányosan részesültek a bevételi forrásokból, összesen 15,5 milliárd forinttal gazdálkodhattak. 2005-ben, az egy szervezetre jutó átlagosan 6,4 millió Ft-os bevétel azonban lényegesen kisebb volt a nonprofit szektor átlagánál (17 millió Ft), és az ifjúsági szervezetek 6%-ának sem bevétele, sem kiadása nem volt, utóbbiak feltehetően csak formálisan léteztek. Az ifjúsági szervezetek kétharmada egyesületi, 33%-a alapítványi formában működött, az összes alkalmazott 2, az egyesületi tagok 4, és a rendszeresen dolgozó önkéntesek 5%-a összpontosult náluk. Egyharmaduk a közép-magyarországi régióhoz kapcsolódott, s döntő többségük (81%) városokban végezte tevékenységét.

Az ifjúsági civil szervezetek száma 1995 óta növekedett, taglétszámuk azonban nagymértékben csökkent és a szervezetszámok belső szerkezete is átalakult. A legtöbb és a legnagyobb taglétszámú ifjúsági szervezetszámot továbbra is a diáksport-egyesületek alkotják, a második legnagyobbat a heterogén összetételű és célú gyermek- és ifjúságvédelmi szervezetek képviselik. A legnagyobb változás a szabadidős ifjúsági szervezeteknél történt, amelyek száma és taglétszáma is jelentősen visszaesett. 1995-ben még a szervezetek 28%-a, a tagok 39%-a kapcsolódott hozzájuk, 2004-ben ugyanezek a mutatók már csak 23% és 12% voltak. Az ifjúsági szervezetek speciális csoportját alkotó politikai szerveződések mutatói ellentmondásosan

alakultak: az ifjúsági szervezetek között számarányuk folyamatosan, 9%-ról 3%-ra csökkent, ugyanakkor taglétszámuk nagyon hektikusan változik. A választásokat követő években tagságuk mindig jóval magasabb volt, mint a köztes időszakban.

A szervezeti tagság az átlagost meghaladó arányban volt jellemző a felsőoktatási intézményekben tanulókra, az egyházasan vallásosakra, a férfiakra és a fővárosban élőkre. A fiatalok közéleti aktivitását illetően figyelemre méltó, hogy a 2004-re vonatkozó ifjúságkutatás szerint a fiatalok a jövőben jóval magasabb arányban vettek volna részt tiltakozó és érdekvédelmi megmozdulásokban, mint tették azt korábban.

1995 és 2004 között nőtt az ifjúsági hitélettel kapcsolatos szervezetek száma, de fiatalokat integráló erejük már kevésbé volt számottevő, aktív tagjaik száma 1997 óta folyamatosan csökken. Jelezni kell azonban, hogy az egyházi ifjúsági szervezetek egy része továbbra is az egyházközséghez, a helyi felekezethez kapcsolódva, de nem bejegyzett ifjúsági szerveződésként végzi tevékenységét.

2.3.3. IFJÚSÁGI CÉLÚ (NEM ÁLLAMI) FORRÁSOK

Az ifjúsági civil szolgáltató szervezetek költségvetése – azok jellegéből, összetettségéből adódóan – jelentősen eltérő. A minimum és a maximum értékek között nagy a különbség, az átlag 2005-2006-ban 15,8–16,6 millió Ft. A minimum értékek 1,5-2 millió Ft-ot jelentenek.

A szervezetek anyagi forrásai megszerzésének módja szintén nagy különbségeket mutat, de átlagosan 44%-ra tehető a kormányzati támogatások aránya (pl. NCA, GYIA, minisztériumi támogatások), illetve 21%-ra az önkormányzati támogatások aránya.

A többi forráslehetőség közül kiemelkedik az európai uniós pályázatok aránya, ami 26%, de a magas szórás alapján elmondható, hogy ezekhez a forrásokhoz a szervezetek szűk köre jut hozzá sikeresen, esetleg ismétlődő módon. Az egyéb pályázati támogatások aránya 15%, míg a gazdasági szereplők támogatása és a saját bevétel aránya 12%-12%-ban van jelen.

Az európai uniós és egyéb pályázatok mellett az állami és önkormányzati támogatások jelentős része is pályázati úton kerül kiosztásra, amely eredményeképp több szervezet jut kisebb összegű támogatáshoz.

A személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlásából származó források igénybevételének aránya 4%, de ehhez a szervezeteknek szintén csak szűk köre jut hozzá, és az alacsony szórás alapján elmondható, hogy az így beérkező bevételek valóban a legkisebb hányadát teszik ki a szervezetek költségvetésének. A civil szervezetek esetében sokszor megállapítható az, hogy az 1%-os felajánlásokkal befolyt összeg éppen csak az ezzel kapcsolatos hirdetési és egyéb adminisztrációs költségeket fedezi.

3. SWOT + T ANALÍZIS

A Stratégia kialakításához, a helyzetelemzésben foglalt következtetések rendezését végrehajtva, az erősségeket, gyengeségeket, lehetőségeket és veszélyeket számba vevő SWOT analízis készült. Az európai és hazai körülményeket meghatározó, rendkívül nehezen befolyásolható trendek külön kerültek feltüntetésre.

3.1. TRENDEK

1. Európa egésze, ezen belül a legtöbb ország demográfiai kihívásokkal küzd.
2. Európa egyre nagyobb figyelmet, szakmai és pénzügyi erőforrást szán az ifjúságra; Európa országaiban az integrált ifjúságpolitikai tervezés időszakát éljük.
3. Európa-szerte felértékelődnek a nem formális és informális úton megszerezhető kompetenciák (ismeret+készség+jártasság+attitűd); az infokommunikációs eszközök használata és elterjedtsége erőteljesen növekszik.
4. Európa mindegyik országában a vállalatok társadalmi célokra fordított erőforrásai és az erről szóló közbeszéd dinamikusan növekszik.
5. Európa szinte mindegyik országában napirenden van az egyéni és társadalmi felelősség újrendezésének kérdése.

3.2. SWOT⁵

Erősségek	Gyengeségek
Demográfiai helyzet, család, társadalmi fenntarthatóság <ol style="list-style-type: none"> 1. A fiatalok körében nincs házasságellenes hangulat. A fiatalok túlnyomó többsége ideális életformának az együttélést követő házasságot tartja. 2. A fiatalok 80%-a megfelelőnek tartja saját lakáskörülményeit. Oktatás, képzés, tehetséggondozás, társadalmi mobilitás <ol style="list-style-type: none"> 3. A 18–29 évesek 24%-a jár felsőoktatási intézménybe. 4. A legkiválóbb fiatalok nemzetközi versenyeken és művészeti fesztiválokon 	Demográfiai helyzet, család, társadalmi fenntarthatóság <ol style="list-style-type: none"> 1. A tartós kapcsolat nélkül élő fiatalok legnagyobb létszámú csoportját a legalacsonyabban iskolázott, leszakadó gazdasági régiókban, kistelepüléseken élő, tartósan munkanélküli fiatalok alkotják. Oktatás, képzés, tehetséggondozás, társadalmi mobilitás <ol style="list-style-type: none"> 2. A PISA-felmérésben részt vett 57 ország eredményeit figyelembe véve a magyar diákok átlaga a szövegértés-szövegalkotás tekintetében a 23. és 30. pozíció közötti tartományban van. 3. Kiemelkedően alacsony a szakiskolát végzettek továbbtanulási aránya. 4. A műszaki és természettudományos képzettséggel rendelkező munkaerő kibocsátása jelentősen elmarad az EU

⁵ Az egyes tényezők fontossági sorrendben szerepelnek.

<p>érnek el kiemelkedő eredményeket.</p> <p>5. 2004-ben létrejött a Világnyelv Stratégia.</p> <p>Fogyasztás, gazdasági helyzet, kultúra, média, infokommunikáció</p> <p>6. A fiatalok több mint 50%-a naponta internetezik, az internethasználók aránya a korosztályban 2/3–9/10.</p> <p>Ifjúság és egészség</p> <p>7. Az önbeszámolóson alapuló egészségi állapot jónak mondható.</p> <p>Közösség, részvétel, közélet</p> <p>8. A fiatalok 1/7-e tagja valamilyen szervezetnek.</p> <p>9. A 14–29 éves generációk 29%-a végez önkéntes munkát.</p> <p>10. A korosztályok közéleti és közösségi aktivitása a szervezett formák helyett az „ügyközpontú”, célorientált közösségi aktivitások irányába mozdult el.</p> <p>Az ifjúsági szakma</p> <p>11. Évente kb. 50 publikáció jelenik meg az ifjúság élethelyzetével kapcsolatos kutatásokról tudományos szakfolyóiratokban.</p> <p>12. Az ifjúsági szolgáltatások száma növekszik.</p> <p>13. Az ifjúságsegítő, ifjúsági szakértő képzéssel a szakmai képzés alapjai biztosítottak.</p> <p>14. A Kompas emberi jogi képzés kísérleti programja beindult.</p> <p>15. A regionális szintű ifjúsági szolgáltatások ismertsége és elfogadottsága magas.</p>	<p>átlagától.</p> <p>5. A teljes felnőtt lakosság 29%-a beszél legalább egy idegen nyelvet valamilyen szinten, a fiatalok között pedig ez az arány vélhetőleg magasabb.</p> <p>6. Az oktatás és a munkaerő-piaci összhangja sokszor esetleges.</p> <p>7. Az egyetemeken kisebb mértékben érvényesül a tudatos értelmiségképzési szemlélet és gyakorlat.</p> <p>8. A közoktatás nem biztosítja teljeskörűen az alkalmazható és versenyképes tudás elsajátításához szükséges alap- és kulcskompetenciák elsajátítását, nem alapozza meg az egész életen át tartó tanulást.</p> <p>Fogyasztás, gazdasági helyzet, kultúra, média, infokommunikáció</p> <p>9. Egyre nagyobbra nyílt a kulturális olló, a korosztály kevesebb, mint 1/10-e jár havonta múzeumba, komolyzenei koncertekre vagy színházba, és 1/3-a moziba.</p> <p>10. A korosztályok hozzáférési esélyeiben és lehetőségeiben jelentős egyenlőtlenség tapasztalható az ifjúsági szolgáltatások tekintetében.</p> <p>11. Alacsony a rendszeresen lapokat, könyveket olvasó fiatalok aránya.</p> <p>12. Alacsony a szabadidőben rendszeresen sportolók aránya.</p> <p>Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci helyzet</p> <p>13. Alacsony a fiatal korosztály munkaerő-piaci aktivitása, a be nem jelentett munkavégzés nagyobb arányban jellemzi a korosztályt, mint a felnőtteket.</p> <p>14. A budapesti fiatalok negyede, országosan a fiatalok harmada volt már kényszerűen munkanélküli, területileg egyenlőtlen a munka/bér arány.</p> <p>15. Az EU átlagához képest nagyon alacsony az atipikusan foglalkoztatott fiatalok aránya, a vállalkozók a már munkát vállalt fiatalok mindössze 3%-át teszik ki.</p> <p>16. A település méretének csökkenésével csökken a szellemi foglalkozású, felsőfokú</p>
---	--

<p>Ifjúsági célú költségvetési források</p> <p>16. Az ifjúsági szervezetek finanszírozásában jelentős szerepet játszik az NCA és az NKA.</p> <p>17. A Fiatalok Lendületben program pályázataira 2,4 millió euró állt rendelkezésre.</p>	<p>végzettséggel rendelkező fiatalok aránya.</p> <p>Ifjúság és egészség</p> <p>17. A korosztályban magas a túlsúlyosok és kövérek, a dohányzók aránya.</p> <p>18. A korosztályban a lerészegedés életprevalenciája 69%.</p> <p>19. A diákok 1/4-e használt már életében valamilyen legális vagy illegális szert, s 1/10-e fogyasztott már visszaélésszerűen gyógyszert.</p> <p>Közösség, részvétel, közélet</p> <p>20. A politikai intézményrendszer elemei iránt bizalmatlanság nyilvánul meg, a demokratikus intézmények elfogadottsága alacsony.</p> <p>21. Alacsony a tanulási célú külföldi migráció, kb. 1/4-e az OECD átlagának.</p> <p>Az ifjúsági közfeladatok</p> <p>22. Az ifjúsági közfeladatok fogalmi köre, ellátásuk rendszere nem pontosan körülhatárolt.</p> <p>23. A kötelező önkormányzati ifjúsági feladatok („gyermek- és ifjúsági feladatokról való gondoskodás”; „gyermek- és ifjúsági jogok érvényesítésével kapcsolatos feladatok”) megvalósulása a gyakorlatban alig érzékelhető.</p> <p>24. A gyermeki jogok érvényesítésének, a Gyermekjogi Egyezmény megismertetésének mechanizmusai nem alakultak ki Magyarországon.</p> <p>25. Többnyire csak a megyeszékhelyeken és önkormányzati fenntartásban működnek az ifjúsági információs és tanácsadó irodák.</p> <p>26. Az önkormányzatok ifjúsági tevékenységéről nincsenek megfelelő adatok.</p> <p>27. Nagyobb településeken jobbra van ifjúsági stratégia, de jelentőségük marginális. A civil szervezetek töredéke van csak befolyással az önkormányzati politikára.</p> <p>28. A fejlesztéspolitikában nem jelenik meg a szolgáltatások komplex, horizontális jellegű fejlesztésének elve és gyakorlata sem, az ÚMFT programjai között más ágazatok</p>
--	---

	<p>mentén értelmeződnek csak az ifjúsági célú fejlesztések.</p> <p>29. Nincsenek célszerűségekre, eredményességre vonatkozó adatok, információk az eljárásról, pályázatkezelésről, igazgatásról, a monitoring rendszer a pénzügyi teljesítés szabályosságának vizsgálatára korlátozódik.</p> <p>30. Az ifjúságpolitikával összefüggő feladatok kormányzati koordinálásának központja nem kellően stabil, az állami feladatok és a kapcsolódó források jelentős része hagyományosan a szakminisztériumok hatáskörében található.</p> <p>Ifjúsági célú költségvetési források</p> <p>31. A források és döntési kompetenciák decentralizálásának folyamata megállt.</p> <p>32. A pályázatok bírálati rendszere, lebonyolítása nem teljesen átlátható, csak részben nyilvános, szabályozási háttére kiegészítésre szorul.</p> <p>33. Az állami és a helyi szintű feladatok ellátásához rendelt ifjúságsszakmai-költségvetési források szűkek, az ifjúsági célú előirányzatok 2004 óta csökkennek, 2007-ben 1,3 milliárd Ft (a központi költségvetés kiadási főösszegének 0,016%-a) állt ifjúsági célra rendelkezésre. A hazai pályázati források negyedükre apadtak pár év alatt.</p> <p>34. Az ifjúsági célú pályázatok, mint fejlesztési programok hatásfoka fejlesztésre szorul.</p> <p>35. Az állami intézményfenntartási és fejlesztési kiadások fele-fele arányban oszlanak meg.</p> <p>Párbeszéd, érdekegyeztetés, civil forrásbevonás, együttműködés</p> <p>36. A rendszerváltás óta az ifjúságpolitikai intézményrendszer folytonos átalakítása a jellemző.</p> <p>37. Nincs az ifjúsági szervezeteket képviselő, az ifjúsági korosztályok érdekeit megjelenítő civil együttműködés.</p> <p>38. Az ifjúsági koordináció közigazgatási fórumai a gyakorlatban nem hatékonyak, s nincs legitim civil-kormányzati párbeszéd.</p> <p>Az ifjúsági szakma</p>
--	---

	<p>39. Az ifjúsági szolgáltatások száma országosan igen kevés.</p> <p>40. Az ifjúsági korosztályok tagjainak többsége „töredezett” humán szolgáltatási rendszerre tud támaszkodni.</p> <p>41. Kevés az ifjúsági referensi státusz, szabályozatlan a referensek feladat- és munkaköre, ahogy szerepük az ifjúsági szolgáltatások rendszerén belül is.</p> <p>Civil ifjúsági szervezetek</p> <p>42. Az ifjúsággal kapcsolatos szerveződések a magyar civil szektor mindössze 4%-át tették ki, a szabadidős ifjúsági szervezetek száma és taglétszáma is jelentősen visszaesett. Az ifjúsági korosztály részvétele általában a civil szervezetekben csökkent.</p> <p>43. Az egy szervezetre jutó átlagos bevétel lényegesen kisebb volt a nonprofit szektor átlagánál.</p> <p>44. Az ifjúsági civil szolgáltató szervezetek anyagi forrásai jelentősen eltérőek, az európai uniós pályázatokhoz a szervezetek szűk köre jut hozzá.</p>
Lehetőségek	Veszélyek
<p>Demográfiai helyzet, család, társadalmi fenntarthatóság</p> <p>1. A születéskor várható élettartam növekszik (bár még mindig messze nem éri el az EU-átlagot).</p> <p>Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci helyzet</p> <p>2. Nőtt a foglalkoztatott fiatalok átlagos képzettségi szintje.</p> <p>Marginalizálódás, kirekesztettség</p> <p>3. A nemzetközi összehasonlításokban alkalmazott szegénységi arány Magyarországon 13% (EU: 16%).</p> <p>Ifjúság és egészség</p> <p>4. Az életkori lehetőségek miatt az egészségmagatartás</p>	<p>Demográfiai helyzet, család, társadalmi fenntarthatóság</p> <p>1. Az amúgy is alacsony termékenységi rátán túl az ifjúsági korosztályok nagysága és a teljes népességhez viszonyított aránya is folyamatosan csökken.</p> <p>2. A felbomlott házasságok 73%-ában van kiskorú gyermek, a gyermeküket egyedül vállaló anyák aránya növekszik.</p> <p>Marginalizálódás, kirekesztettség</p> <p>3. A szegénységi küszöb alatt él az egyszülős családok több mint 1/3-a, a 20 éven aluli eltartottak közel 1/5-e él a szegénységi küszöb alatt.</p> <p>4. A gyermekjogi sérelmek 99%-a látens marad.</p> <p>Oktatás, képzés, tehetséggondozás, társadalmi mobilitás</p> <p>5. Nincs elégséges minőségi kontroll a felsőoktatásban, a tanórákon kívüli tartalmas</p>

<p>még pozitív irányba befolyásolható.</p> <p>Ifjúság és bűnözés, devianciák</p> <p>5. Csökken az ifjúsági bűnözés száma és aránya is.</p> <p>Az ifjúsági szakma</p> <p>6. A fiatalok fejlesztésében kulcsszerepet játszó ifjúsági szolgáltatások száma az elmúlt években növekedésnek indult.</p> <p>7. Az ifjúságsegítés önálló szakmává válása csak megindult, s a további fejlődés záloga, ha az a képzés teljes vertikumára kiterjed (posztszekunder, graduális, posztgraduális képzés; felnőttképzés).</p> <p>Ifjúsági célú költségvetési források</p> <p>8. Az EU forrásai a következő években releváns lehetőséget jelentenek a fiatalokkal foglalkozó szervezetek számára.</p> <p>Oktatás, képzés, tehetséggondozás, társadalmi mobilitás</p> <p>9. A közoktatásban a kompetencia alapú megközelítést követő Nemzeti Alaptanterv van érvényben és a tartalmi szabályozás eszközei kiegészültek a tanulásszervezés korszerű eszközeire épülő elemekkel.</p>	<p>időtöltésre nincs megoldás.</p> <p>6. A felsőoktatásban a mennyiségi, finanszírozhatósági szemlélet fontosabb, mint az oktatás minősége.</p> <p>7. A hátrányos helyzetű roma fiatalok többsége a szakiskolák első-második évfolyamáról kihullik.</p> <p>8. Minden negyedik diplomás fiatal munkanélküliként „kezd”.</p> <p>Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci helyzet</p> <p>9. A munkaerő-kereslet és -kínálat területi szinten is eltér egymástól.</p> <p>10. A nők hátrányosabb helyzetbe kerülhetnek a munkaerőpiacon egy esetleges gyermekvállalás esetén.</p> <p>11. Az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező fiatalok elhelyezkedési esélyei sokkal rosszabbak, mint a diplomásoké, a legrosszabb helyzetben a legfeljebb 8 általánost végzett fiatalok vannak. A kimaradók aránya a legalacsonyabb presztízssű szakmunkásképző iskolákban a legmagasabb.</p> <p>12. A roma fiatalok elhelyezkedési esélyei lényegesen rosszabbak, mint a nem romáké.</p> <p>13. Főleg a vidéki, elsőgenerációs értelmiségi fiatalok számára tűnik nehéznek az elhelyezkedés.</p> <p>Fogyasztás, gazdasági helyzet, kultúra, média, infokommunikáció</p> <p>14. Az egy fogyasztási egységre jutó havi nettó jövedelem a fiatalok körében nagy regionális differenciát mutat.</p> <p>15. Nagy a fiatal háztartások településtípusonkénti jövedelemkülönbsége.</p> <p>16. A lakóhely méretének csökkenésével csökken az infokommunikációs eszközökkel való ellátottság.</p> <p>Ifjúság és egészség</p> <p>17. Az átlagosnál magasabb az ifjúsági korosztályok veszélyeztetettsége.</p> <p>18. A 18 éven aluliak körében a depressziós tünetek életprevalenciája 18–20%.</p> <p>19. A rosszindulatú daganatos betegségek fiatalkori előfordulása növekvő tendenciát</p>
---	--

	<p>mutat.</p> <p>Ifjúság és bűnözés, devianciák</p> <p>20. Az ifjúsági bűnözés relatíve magas.</p> <p>Az ifjúsági szakma</p> <p>21. Az elmúlt években államilag finanszírozott ifjúságkutatói programok eredményeinek visszacsatolása a döntéshozatalba kevésbé hatékony, hiányoznak a rendszeres, visszatérő vizsgálatok.</p> <p>22. A periférián (földrajzi, szociális és társadalmi szempontból egyaránt) vagy annak közelében élők kikerülnek az ifjúsági szolgáltatások igénybevevőinek köréből.</p> <p>23. Az ágazati tervezést nélkülöző ifjúságügy kimarad a stratégiai fejlesztésekből, ami a szolgáltatások minőségét és megbízhatóságát erőteljesen és folyamatosan erodálja.</p>
--	--

4. NEMZETI IFJÚSÁGI STRATÉGIA

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia tizenöt éves időtávban fogalmazza meg az ifjúsági korosztályokkal kapcsolatos társadalmi célokat és az ezekhez kapcsolódó állami koordinációt igénylő feladatokat.

4.1. VÍZIÓ

A Stratégia céljai és intézkedései segítenek abban, hogy hazánk ifjúsága a demokratikus értékek ismerete és elismerése mellett jogaival tudatosan élő, a felnőtt társadalomba zökkenőmentesen beilleszkedő, s azt innovatív szemlélettel folyamatosan megújító erőforrásként biztosítsa saját maga és közössége boldogulását, érvényesülését. A tudásalapú társadalomban versenyképessé válás fontos célként jelenik meg számára, s az ehhez szükséges oktatási, képzési igényeit területi, szociális és egészségügyi helyzetétől függetlenül kielégítheti. A gyerekek, serdülők, fiatalok szűkebb és interkulturális közösségeikben befogadó, toleráns attitűddel vesznek részt; nemzeti és európai identitásuk egyaránt segíti őket a fenntartható, békés társadalom építésében. A környezet- és egészségtudatos magatartásformákat, kulturális értékek iránti elkötelezettséget, valamint a legkorszerűbb technikák és technológiák alkalmazásában való jártasságot mind az idősebb generációk irányába, mind pedig saját gyermekeik irányába hatékonyan közvetíteni tudják. Az érintett korosztályok értéknek és a sikeres élet részének tekintik a családot és a gyermekvállalást; aktívan készülnek a szülői szerepre.

4.2. ALAPELVEK

A Stratégia az alábbi alapvetésekre épít:

- **Beágyazódás és részvétel:** Az ifjúsági korosztályok tagjai és közösségeik, szervezeteik kiemelt társadalmi kohéziós erőt jelentenek a településeken, a régiókban és országos szinten, egyenrangú résztvevői, alakítói a róluk szóló döntéseknek.
- **Szolidaritás és felelősség:** Egy életképes társadalom nem mondhat le az öngondoskodásról, ugyanakkor szereplői nemcsak önmagukért, hanem nehezebb helyzetben lévő embertársaikért is felelősek.
- **Érvényesülés és értékteremtés:** Az ifjúság új értékek hordozója, teremtője, jelentős társadalmi erőforrás, érvényesülése a társadalmi értékmegújulás alapja.
- **Szubszidiaritás és transzparencia:** Az ifjúságpolitikában a döntések átláthatóak, nyilvánosak kell, hogy legyenek, és a lehető legközelebb kell, hogy megszülessenek a döntés terheit viselőkhöz.

- **Önállóság és fejlesztés:** A harmadlagos szocializációs közeg kapcsán és a reszocializációs helyzetekben a közeg szereplőinek közös felelőssége van abban, hogy az ezt kezelni képes „kritikus tömeget” elérő erőforrásokat biztosítsa.

4.3. A STRATÉGIA ÁTFOGÓ CÉLJA

Az ifjúságban rejlő erőforrások kibontásának és a korosztályok társadalmi integrációjának elősegítése

Az ifjúságra erőforrásként tekintő Stratégia céljainak és intézkedéseinek olyan társadalmi környezetet kell megteremteniük, amely segíti, támogatja, ösztönzi a korosztályhoz tartozókat egyéni és közösségi célú tevékenységeikben. Képessé kell tenni az ifjúsági korosztályok tagjait arra, hogy a bennük lévő tehetséget, tudást, képességet a saját maguk, nemzetük és Európa számára kamatoztathassák. Az állam kiemelt felelőssége, hogy zökkenőmentessé tegye a beilleszkedést a felnőtt társadalomba, s hogy az ezt segítő intézményeit, szolgáltatásait a korosztályi szükségleteknek megfelelően működtesse.

4.4. A STRATÉGIA HORIZONTÁLIS CÉLJAI

4.4.1. Az esélyegyenlőség elősegítése – Ifjúsági csoportok és ifjak kirekesztettségének és kisodródásának megakadályozása

A Stratégia konkrét tevékenységeinek meghatározásakor minden egyes esetben külön szempontként kell megvizsgálni az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítását. Minden tevékenység, szolgáltatás, intézmény megtervezésekor tekintettel kell lenni a hátrányos helyzetben lévők speciális szükségleteire. A horizontális megközelítés mellett természetesen szükséges és elengedhetetlen specifikus célok meghatározása is. A Stratégia tervezése, végrehajtása és monitorozása során a nők és férfiak közötti egyenlőség szempontjainak beépítésére sort kell keríteni, különös tekintettel a fiúk/lányok, fiatal nők/férfiak eltérő igényeire.

4.4.2. A magyarság és az európaiság megélése – A magyarországi és a határon túl élő magyar fiatalok közötti kapcsolat fejlesztése, kulturális hagyományaink átörökítése a jövő nemzedékekre; valamint az Európai Unió és az Európa Tanács által deklarált társadalom- és ifjúságpolitikai érték- és célrendszer megjelenítése az ifjúságpolitikai cselekvésekben

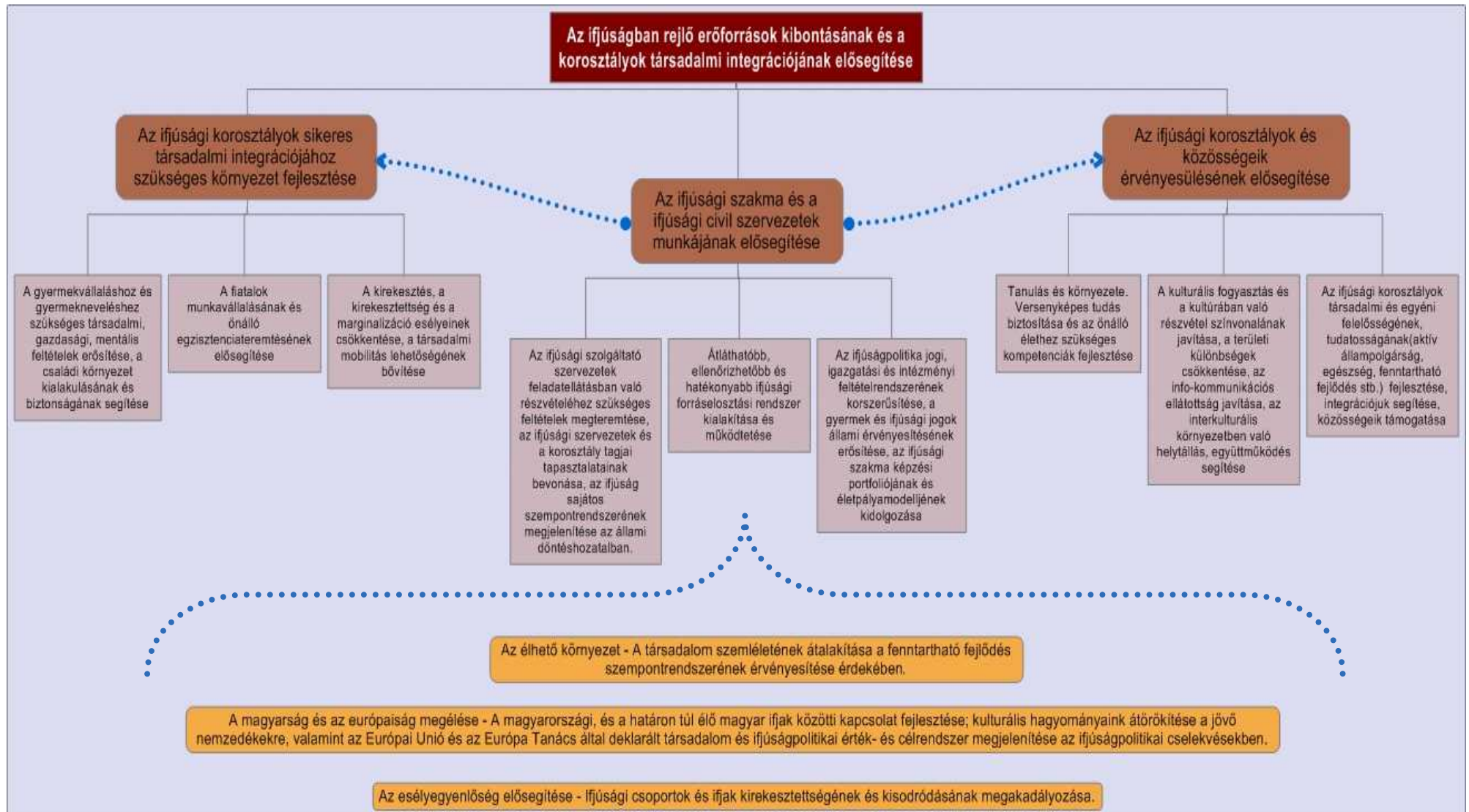
A nemzeti ifjúságpolitikai célokat össze kell hangolni az Európa Tanács és az Európai Unió döntéshozatali és együttműködési fórumai által deklarált célokkal, értékekkel. A Stratégia konkrét tevékenységeinek meghatározásakor minden egyes esetben külön szempontként kell megvizsgálni az esetlegesen létező európai sztemderdek alkalmazásának szükségességét, illetve adaptálásuk lehetőségét. Minden tevékenységnél vizsgálni szükséges, hogy segíthet-e az ifjúsági korosztályokhoz

tartozók európai tudatának fejlesztésében, illetve, hogy az adott nemzeti kezdeményezés mennyiben gazdagíthatja az európai közösség értékeit. A Stratégia konkrét tevékenységeinek meghatározásakor minden egyes esetben külön szempontként kell megvizsgálni a határainkon túl élő magyar fiatalokra gyakorolt hatásokat is. Törekedni kell arra, hogy a releváns intézkedések hatékonyan erősítsék a magyarországi és a határon túli fiatalok közötti kapcsolatok kiépülését, megerősítését. Kiemelt cél, hogy a fiatalokban reális történelemszemléleten alapuló, toleráns, tudatos, lokális, nemzeti és európai identitás szilárdulhasson meg, és hogy a határon túliak számára segítséget nyújtsunk magyarságuk megéléséhez.

4.4.3. Az élhető környezet – A társadalom szemléletének átalakítása a fenntartható fejlődés szempontrendszerének érvényesítése érdekében

A Stratégia konkrét tevékenységeinek meghatározásakor minden egyes esetben vizsgálni kell a fenntartható fejlődés szempontjainak érvényesülését. A fenntartható fejlődés a társadalmi jólét folytonos növelését célozza a környezet eltartóképességének megőrzése mellett oly módon, hogy a jelen generációk szükségletének kielégítése ne veszélyeztesse a jövő generációk szükségleteinek kielégítését. Ebben a folyamatban a gazdaság az eszköz, míg a környezet a feltétel a társadalmi cél megvalósítása során.

4.5. A STRATÉGIA CÉLRENDSZERE

4.6. A STRATÉGIA SPECIFIKUS CÉLJAI

4.6.1. AZ IFJÚSÁGI KOROSZTÁLYOK SIKERES TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓJÁHOZ SZÜKSÉGES KÖRNYEZET FEJLESZTÉSE

4.6.1.1. Gyermekvállalás, család – A gyermekvállaláshoz és gyermekneveléshez szükséges társadalmi, gazdasági, mentális feltételek erősítése az ifjúság körében, a családi környezet kialakulásának és biztonságának segítése

A családi környezet meghatározó közege a szocializációnak. A családnélküliség megelőzése a legfontosabb feladat – a gyermekterhességek megelőzésével és a gyermekek családban nevelkedésének elősegítésével (családban tartás, családsegítés, családgondozás és családtámogatás, örökbefogadás, családba fogadás). Különösen fontos a családon belüli konfliktusok megelőzése, illetve azok feloldásának támogatása.

A gyermekvállalási szándék fenntartása, illetve fokozása érdekében olyan környezetet kell teremteni, melyben a családalapítás és a szakmai karrier összeegyeztethető a fiatal szülők számára, s amelyben ezáltal a szülők által kívánt gyermekek megszülethetnek. A szakértői segítségnyújtás komplex és integrált rendszerét kell elérhetővé tenni a kisebb településeken élők számára, ezzel biztosítva a kora gyermekkori intervenció lehetőségét a kisgyermekes családok számára. A szegregáció megakadályozása, a kora gyermekkori fejlődés támogatása, a sikeres iskolai pályafutás elősegítése érdekében ösztönözni szükséges a gyermekek megfelelő színvonalú napközbeni, illetve óvodai ellátáshoz való, a jelenleginél szélesebb körű hozzáférését. A működő védőnői hálózat szakmai tapasztalatára, kiterjedtségére és társadalmi elismertségére építve, képzési programmal szükséges érzékenyíteni a szakembereket bizonyos ifjúságsegítő tevékenységek elvégzésére. Teret kell adni a gyermekeket vállaló fiatalok önszorgoztatásának.

A születésszám csökkenése mellett átalakulnak az együttélés formái. A házasságok – és különösen az élettársi kapcsolatok – gyakran nem elég erősek ahhoz, hogy a kívánt gyermekek megszülessenek. Az oktatás, a fiatal közösségek támogatása révén is fejleszteni kell az ifjúság azon kompetenciáit, amelyek a boldog családi élet megvalósításában segítik őket. Növekvő számban tapasztalható, hogy a gyermekek egyszülős családokban nőnek fel: a gyermekvállalással járó természetes nehézségek kezeléséhez, feldolgozásához szakértő segítséget kell biztosítani a fiatal szülők számára. Segíteni kell az egyedülálló gyermeknevelését és képessé kell tenni a szolgáltató rendszert a gyermekek napközbeni felügyeletének megfelelő színvonalú biztosításán túl a fiatal szülők és a bántalmazottak átmeneti támogatására is. Az egészségtudatosság növelésével és terjesztésével is segíteni kell a családtervezést, a meddő párok számának csökkenését. Olyan munkaerő-piaci szabályozókra van szükség, amelyek segítik a család és a munkahely összeegyeztethetőségét, a gyermekek, különösen a kisgyermekes szülők egy életszakaszában az atipikus foglalkoztatás lehetőségét. Külön figyelmet kell fordítani a gyermeket vállaló nők életpálya- és karriertervezési lehetőségeinek biztosítására. Az örökbeadás, családba

fogadás mechanizmusait, feltételrendszerait fejleszteni szükséges, a gyermekek minél megalapozottabb és gyorsabb elhelyezése érdekében.

Kapcsolódó részcek

Családi élet

- A családtervezési kompetenciák és a fiatal felnőttek szülői kompetenciáinak megalapozásához szükséges oktatási programcsomag fejlesztése és a formális, valamint a nem formális oktatásban történő adaptáció elősegítése, valamint az ilyen jellegű szolgáltatások elterjesztése.

Gyermekvállalás

- Esélyegyenlőséget elősegítő, szükség esetén esélykiegyenlítő jellegű gyermeknevelési támogatási rendszer kidolgozása és működtetése a gyerekek számára és a család anyagi-jövedelmi helyzetére való tekintettel.
- A gyermekek napközbeni ellátását biztosító férőhelyek számának növelése (bölcsőde, óvoda, alternatív napközbeni szolgáltatások).
- A gyermekneveléshez kapcsolódó állami támogatások rendszerén keresztül ösztönözni kell a fiatal szülőket a gyermekgondozással kapcsolatos feladatok megosztására (nemek és generációk).

Család és karrier összeegyeztetése

- Gyermeknevelés melletti munkavállalási lehetőségek fejlesztése, ösztönzése; a részmunkaidős, illetve az atipikus foglalkoztatási formák elterjedésének segítése.
- A gyermekek utáni juttatásokban részesülő, gyermekgondozás miatt otthon maradó szülőket segíteni szükséges a munkaerő-piaci pozíciójukat erősítő képzésekben való részvételre.
- Olyan gyermekgondozási támogatási rendszert kell működtetni, amely a munkáltatót nem teszi ellenérdekeltté a gyermekvállalást tervező nők foglalkoztatásában.
- A munkavállalók családi életét erőteljesebben figyelembe vevő vállalati kultúra, felelősségvállalás ösztönzése.

Családsegítés

- A családsegítő szolgáltatás standardizációja, szakmai-módszertani fejlesztése. A családsegítő szolgáltatás kapacitásainak fejlesztése.
- Családsegítő szakemberek felkészítése speciális ifjúságsegítési feladatokra.
- A gyermekvédelmi ellátórendszer továbbfejlesztése a veszélyeztetettek, valamint a gondoskodásból kikerülők sikeresebb társadalmi integrációja érdekében.
- Szociális alapszolgáltatások megszervezésének és biztosításának felülvizsgálata az ifjúság és a fiatal szülők speciális szükségletei szempontjából.

Családon belüli erőszak

- A távoltartást biztosító jogszabályi feltételek biztosításával az eljárási és intézményi feltételek felülvizsgálata.
- A családon belüli erőszak elleni hatékonyabb fellépés ösztönzése, tudatosítása minden érintett számára.
- A gyermekvállalással összefüggő és a házasságban, a család életében bekövetkező krízishelyzetekben minden célcsoport számára elérhető krízisszolgáltatások fejlesztése.

Esélyteremtés

- A hátrányos helyzetű csoportok, kiemelten a romák helyzetének érzékelhető javítása, szegregáltságuk, kirekesztettségük enyhítése.
- A fogyatékkal élő gyermekek és családjuk helyzetének javítása, szükségleteik érzékenyebb figyelembevétele, jobb kielégítése.
- A rossz helyzetű települések, térségek hátrányainak, kirekesztettségének csökkentése.
- Szükséges a tájékoztatás hatékonyságának a javítása, az információk sokkal eredményesebb eljuttatása, különösen azokhoz, akik szegénységük miatt hátrányt szenvednek e téren.

Kapcsolódó mutatók

• 1000 főre jutó élveszületések száma
• Anyagi megfontolásból a számára ideálisnál alacsonyabb összes gyermekszámot tervezők aránya az összes 15–29 éveshez viszonyítva
• Anyagi megfontolásból az első gyermek vállalását halogatók aránya a 15–29 évesek körében
• Anyagi okokból modern fogamzásgátló eszközöket nem használók aránya a szexuális életet élő 18–29 évesek körében
• Meddőséggel küzdő párok száma
• A gyerekvállalást, gyereknevelést és a munkahely összeegyeztetését nehéznek, akadályozó tényezőnek ítélik aránya a 15–29 éves, házas- vagy élettárral rendelkező, dolgozó vagy munkát kereső fiatalok körében
• A 0–3 éves korú gyermekek számára biztosított napközbeni ellátást nyújtó férőhelyek az összes 0–3 éves gyermek arányában
• A 4–6 éves korú gyermekek számára biztosított napközbeni ellátást nyújtó férőhelyek az összes 4–6 éves gyermek arányában
• A napközbeni ellátással, óvodával nem rendelkező települések száma
• Az örökbefogadáshoz, elhelyezéshez szükséges átlagos időtartam
• Kétszülős háztartásban élő gyermekek aránya az összes gyermekhez képest
• Családsegítő szolgáltatásban részesített személyek száma a laekeni indikátorok 1. szintje alapján a kirekesztődés kockázatával élők arányában
• 1000 lakosra jutó családsegítő szakemberek száma

4.6.1.2. Önálló egzisztencia – A fiatalok munkavállalásának, otthonteremtésének elősegítése

Az önálló egzisztencia megteremtésének legfontosabb elemei a munkapiacra való belépés és helytállás, az önálló otthon megteremtése és a családalapítás. Az elkövetkező időszakban mérsékelni szükséges az első munkahelyet nem találó fiatalok számát és a munkahelykeresés időtartamát jelentősen le kell rövidíteni. Ennek érdekében erősíteni szükséges a képzési és a munkaerő-piaci szereplők közötti kapcsolatot, javítani kell a szakképző intézmények eredményességének mérési lehetőségein, és ennek segítségével biztosítani kell a pályaválasztáshoz szükséges legfontosabb információkat. A korai munkatapasztalatok megszerzése érdekében be kell vezetni egy olyan validációs rendszert, amely tartalmazza mindazon civil, közösségi aktivitásokat és az ezek által megszerezhető kompetenciákat, amelyekre a fiatalok önkéntes munkájuk, közösségi tevékenységeik által szert tehetnek (pl. YouthPass, EuroPass). Ösztönözni kell a munkaadókat arra, hogy a munkatapasztalatokkal nem rendelkező fiatalokat speciális munkakörökben alkalmazzák. Tájékoztatással, az információs lehetőségek bővítésével és a lehető legtöbb célcsoportot elérő felületek megteremtésével el kell érni, hogy a fiatalok naprakész információkkal rendelkezzenek az álláslehetőségekről és azokról a végzettségekről, szakképesítésekről, amelyek további megszerzésével munkába lépésük esélyei javulhatnak. A statisztikai adatszolgáltatás körét ki kell terjeszteni az európai munkapiaccal kapcsolatos mozgások mérésére.

Vissza kell szorítani az álláskereséskor tapasztalható nemi diszkriminációt.

Az önálló lakáskörülmények megteremtésében állami eszközökkel is kell segíteni a kedvezőtlen anyagi helyzetben lévő fiatalokat. Elsősorban a mobilitást elősegítő lakásprogramok volumenét szükséges növelni.

A fiatalok számára a vállalkozóvá válás egy módja az önállóvá válásnak, a rugalmas életforma elérésének, a karrier elindításának, az újító ötletek alkalmazásának, ezáltal az egész társadalom gazdasági és szociális fejlődéséhez való hozzájárulásnak. A fiatalok körében az oktatás és az informális tanulás lehetőségeit kihasználva növelni kell a vállalkozó szellemet.

A munkaidő-csökkentés, a rugalmas munkaidő eszköz lehet a munkaerő-piaci integráció segítésére, ehhez a munkáltató és a munkavállaló érdekeltségét meg kell találni. A diákmunka-vállalás jelenlegi rendszerét fejleszteni kell. Külön programnak kell segítenie a munkaerőpiacról kiszorult fiatalok reintegrációját átképzéssel, új típusú érdekeltégi rendszer kialakításával (mind a munkáltató, mind a munkavállaló oldalán).

Kapcsolódó részcélok

Otthonteremtés

- Olyan állami lakástámogatási rendszer működtetése szükséges, amely kiemelt prioritásként kezeli az önálló lakhatási körülményeket megteremteni szándékozó, kedvezőtlen anyagi helyzetben lévő és/vagy hátrányos helyzetű fiatalok érdekeit.
- Ösztönözni kell a fiatalok önállósodását segítő otthonteremtési programokat.

Tudatos életpálya-tervezés

- Egyéni készségek, kompetenciák és ambíciók elemzésén alapuló, a képzések munkaerő-piaci sikerességét objektíven feltáró hatékony pályaaorientációs tanácsadó rendszer fejlesztése szükséges a professzionális ifjúsági szolgáltatóknál, a közoktatásban, a felsőoktatásban és a felnőttképzésben.
- A munkaerő-piaci alkalmazkodóképesség növelése érdekében – a szakképzés szerkezetének átalakításával párhuzamosan – az ifjúsági szakértőknek be kell kapcsolódniuk a pályaválasztás rendszerének továbbfejlesztésével, megújításával és működtetésével járó feladatokba.
- Biztosítani kell az informális és a nem formális úton szerzett ismeretek validációját, valamint a munkatapasztalat elismertetésének rendszerét a formális oktatásban, illetve a munkavállalásban.
- Gondoskodni kell a fiatalok speciális szükségleteihez alkalmazkodó munkajogi ismeretek oktatásáról, terjesztéséről és megismertetéséről.
- Biztosítani kell a tudatos pályaválasztáshoz nélkülözhetetlen pályakövetési adatok gyűjtését és publikálását, valamint a felsőoktatási intézmények teljesítményének összehasonlíthatóságát.

Munkatapasztalat-szerzés, munkavállalás

- Ösztönözni kell a fiatalokat a munkatapasztalat és a munkavállalási kompetenciák megszerzésére, erre a felsőoktatási periódusuk alatt lehetőséget kell biztosítani.
- Meg kell könnyíteni a fiatalok által indított vállalkozások működtetését, fenntartását.
- Ösztönözni kell a közoktatásban a gazdasági, pénzügyi, munkaerő-piaci ismeretek elsajátítását, tapasztalatok szerzését.
- Ösztönözni kell a fiatalok részmunkaidős és atipikus foglalkoztatási formákban való foglalkoztatását; növelni kell a munkaadók érdekeltségét a pályakezdők alkalmazásában.
- Formális és nem formális képzés segítségével segíteni kell a másodgenerációs munkanélküliség veszélyében érintett fiatalokat a munkakultúra elsajátításában.

- Segíteni kell a fiatal pályakezdekők külföldi munkatapasztalat-szerzését; ösztönözni kell a külföldön munkát vállaló fiatalok hazatérését, többirányú mobilizációját az országhatárokon belül.

Ifjúsági munkanélküliség megelőzése, felszámolása

- A kereslethez még nem igazodó szakképzések számának csökkentése, megszüntetése; a szakképzés presztízsének növelése.
- Az aktív munkaerő-piaci politika keretében a foglalkoztatási és munkaerő-piaci információk közvetítésében szükséges az ifjúsági intézményrendszerek kapcsolódása azon szolgáltatások kialakításához, működtetéséhez, amelyek a pályakezdő fiatalok elhelyezkedését segítik.
- A fogyatékos fiatalok esélyegyenlőségének elősegítése a szakképzés és a munkaerőpiac területén.
- A statisztikai adatszolgáltatás körét ki kell terjeszteni az európai munkapiaccal kapcsolatos mozgások mérésére.
- Támogatni kell, hogy az egységes állami álláslehetőségeket tartalmazó adatbázis legyen nyitott a versenyszektor, illetve valamennyi fiatal számára.

Kapcsolódó mutatók

• 15–34 évesek aktivitási rátája
• Pályakezdő regisztrált munkanélküliek száma
• Nem tanuló és nem nyugdíjas fiatalok körében a foglalkoztatottak aránya
• Iskola elhagyása után az első munkába állásig eltelt idő a különböző végzettségű fiatalok körében
• Szülőktől független háztartásban élő fiatalok aránya azok körében, akik függetlenedni szeretnének, a 15–29 évesek körében
• Fiatal vállalkozók aránya az összes nem tanuló és nem nyugdíjas fiatal körében

4.6.1.3. Esélyegyenlőség, szolidaritás – A kirekesztés, a kirekesztettség, a marginalizáció esélyeinek csökkentése, a társadalmi mobilitás lehetőségeinek bővítése

Elérendő cél, hogy az ifjúsági korosztályok tagjai cselekvően utasítsák el a hátrányos megkülönböztetés valamennyi formáját az Alkotmányban és az ENSZ Emberi Jogi Egyezményében foglaltak szellemében. Ehhez azonban elengedhetetlenül szükséges az, hogy korán megismerkedjenek azok tartalmával, jelentésével.

Lehetőséget kell teremteni arra, hogy megismerkedjenek a kisebbségek kultúrájával és az őket sújtó nehézségekkel az oktatási intézményekben, valamint önkéntes munkák, belföldi csereprogramok útján. Ki kell aknázni a kortárs csoportok véleményformáló erejét, ezzel is elősegítve az integráció szellemiségének terjedését. Törekedni kell a kirekesztetten, teleszerű lakókörnyezetben élők elkülönítésének felszámolására, ezzel is elősegítve a társadalmi mobilitást.

Lehetővé kell tenni a fogyatékossgal élők teljes beilleszkedését a társadalomba. Különös tekintettel az akadálymentesítésre, azon túl pedig munkaerő-piaci helyzetük rendezésére. Alkalmat kell teremteni arra, hogy az ifjúság közelebbről is betekintést nyerjen a fogyatékossgal élők mindennapjaiba. A fogyatékossgal élők tekintetében is cél, hogy elérhessék az átlagra jellemző szociális és társadalmi körülményeket és státuszokat. Megengedhetetlen, hogy egy betegség vagy baleset következtében egy életpálya vagy akár az érintett egzisztenciája összeomoljon. Lehetőséget kell teremteni arra, hogy munkájukat hatékonyan, nehézségek nélkül végezzék.

Az ifjúsági, illetve a gyermekvédelmi és szociális szolgáltatásokat demokratizálni szükséges: az ifjúságot be kell vonni az élethelyzetükre hatással lévő intézményi döntések meghozatalába. Csökkenteni kell a területi különbségekből fakadó szegregációt, azaz a leszakadó térségekben élők kirekesztettségét.

A gyermekszegénység mértékén változtatni kell, az érintettek számát csökkenteni szükséges. Kiemelt cél, hogy egy generáció alatt jelentősen csökkenjen a gyermekek és családjaik szegénységének aránya. Fel kell számolni a gyermeki kirekesztés és mélyszegénység szélsőséges formáit. Át kell alakítani azokat a mechanizmusokat és intézményeket, amelyek ma újratermelik a szegénységet és kirekesztést. Biztosítani kell az egészséges életfeltételeket kora gyermekkortól kezdve, és a korai életkorban kezdődő fejlesztéssel a képességek jobb kibontakozását. Jelentősen csökkenteni kell a ma sorsdöntő regionális és etnikai egyenlőtlenségeket. Elő kell segíteni, hogy a gyermekek biztonságos környezetben nevelődjenek, hogy az életesélyeket romboló devianciák előfordulása csökkenjen. Lehetővé kell tenni a hátrányos helyzetben lévő „gyermekgenerációknak” a társadalmi mobilitást.

Az iskolai reform leglényegesebb elemei az esélykülönbségek csökkentése, a méltányosság, a hatékonyság és a minőség. A halmozottan hátrányos helyzetűek (a továbbiakban: HHH), köztük a roma tanulók alapiskolai sikeressége érdekében

elsődleges cél az oktatási szegregáció visszaszorítása, valamint az iskolai fokozatokon belüli lemorzsolódás csökkentése, továbbtanulási eredményeik, szakképzettségük javítása, az iskolaelhagyók iskolarendszerű képzésbe történő visszavezetése, felzárkóztató oktatásba való bevonásuk, és komplex programok által a képzéssel összekapcsolódó szolgáltatások, támogatások nyújtása. Cél továbbá a sajátos nevelési igényű gyermekek, köztük a fogyatékkal élők befogadó oktatásának, iskolai integrációjának megteremtése és támogatása, szakképzésük egyenértékűségének az elfogadása, a társadalomba történő beilleszkedés kiemelt segítése, munkaerő-piaci elfogadásuk, foglalkoztatásuk érdekében. Törekedni kell az egyéni tanulási utakat támogató gyakorlat és az azt segítő módszerek elterjesztésére. Kiemelten fontosak az egyéni tanulási utak a kivételes képességűek és a tanulási problémákkal küzdők, különösen az alapfokú oktatást funkcionális analfabétaként befejezők esetében.

Kiemelt feladat a jelentős látencia miatt nehezen nyomon követhető gyermekmunka visszaszorítása. A kiskorúak jogellenes foglalkoztatásának szankcionálása felülvizsgálatra, szigorításra szorul.

Kapcsolódó részcélok

Tudástökhöz való egyenlő esélyű hozzáférés

- Hatékony iskolaszervezet kialakítása és ösztönzése.
- Az oktatási rendszerben jelen lévő negatív, szegregációt erősítő szelekciós mechanizmusok visszaszorítása (integrációs törekvések szakmai és anyagi támogatása, szegregációs törekvések büntetése).
- Az oktatási rendszerből idő előtt kimaradtak iskolarendszerű képzésbe való visszavezetéséhez rugalmas, egyénre szabott tanulási utakat kínáló „új esély” és „második esély” típusú komplex programok elterjesztése, valamint olyan új lehetőségek megteremtése, amelyek foglalkoztatás-kompatibilisek.
- A területi szegregációból adódó hátrányokat mérséklő adminisztratív és fejlesztő intézkedések alkalmazása a közoktatásban.
- Az oktatási rendszer területi különbségeit mérséklő, az érintetteket „helyben megtartó” komplex programokat kell indítani hátrányos helyzetű térségekben.
- A sajátos nevelési igényű tanulók többségi iskolarendszeren belüli oktatását, iskolai integrálását segítő pedagógiafejlesztések, módszertani szolgáltatások nyújtása és azok gyakorlati megvalósításának támogatása, az integráltan oktató intézmények körének szélesítése.
- Az iskola nélküli, hátrányos helyzetű településeken közösségi ifjúsági szolgáltatások, s azok keretében az iskolai sikerességet támogató programok biztosítása.
- A kistérségek fiataljai számára lehetőséget kell biztosítani az oktatási, kulturális, szabadidős célú utazás kedvezményesen történő igénybevételére.

Gyermekezegénység csökkentése

- A jelenlegi töredékére kell csökkenteni a gyermekek és családjaik

szegénységének mértékét, és ezzel egyidejűleg közelednie kell egymáshoz a gyermekek továbbtanulási esélyeinek, életkilátásainak.

- Radikálisan enyhíteni kell a gyermeki kirekesztés, szegregáció és mélyszegénység szélsőséges formáit, csökkenteni kell az életesélyeket romboló devianciák előfordulását.
- Alapvetően át kell alakítani azon intézmények és szolgáltatások működését és szemléletét, amelyek ma hozzájárulnak a gyermekszegénység és kirekesztés újratermelődéséhez.
- Át kell tekinteni a gyermekszegénységgel kapcsolatos szociális támogatások pénzbeli, illetve természetbeni biztosításának lehetőségeit, arányait.
- Gyermekeket jogellenesen alkalmazó munkáltatók elleni fellépés szigorítása.

Toleráns, befogadó attitűd terjesztése

- Kisebbségekkel, marginalizálódott társadalmi csoportokkal kapcsolatos pozitív attitűd fejlesztése az érintett korosztályok körében.
- Fogyatékossgal élő gyermekek, serdülők, fiatalok szüleinek, családtagjainak mentálhigiénés támogatása.
- Támogatni kell a toleranciára, diszkrimináció-ellenességre nevelő képzési programcsomagok fejlesztését és adaptációját.

Közösségi cselekvések ösztönzése

- Ifjúsági közösségi tevékenységeket és önkéntes projekteket (önkéntességet, közösségi tevékenységeket, a közösségi tanulást, továbbá az önszerveződő ifjúsági csoportok és hálózatok szerveződését) támogató és koordináló intézményi és szolgáltató rendszer kialakítása, a már meglévő intézményhálózat kapacitásainak bővítése, fejlesztése.
- Ifjúsági és szociális szolgáltatók működési szabályrendszerének kiegészítése az érintett fiatalok aktív részvételét biztosító mechanizmusok biztosításával.
- Az érintett területen működő civil szervezetek munkájának segítése.
- Belföldi önkéntes programok indítása, működő programok támogatása, fejlesztése.

Kapcsolódó mutatók

• Medián jövedelem 60%-a alatti (ekvivalens) jövedelmű háztartásban élő fiatalok aránya
• Előítéletesen gondolkodók aránya az ifjúsági korosztályokban
• Iskolai szűrőprogramok által elért iskolások aránya
• Iskolán kívüli, költségvetési finanszírozású egészségügyi szűrőprogramok által elérték aránya az ifjúsági korcsoportokban
• Az érintett korosztályokba tartozó hátrányos helyzetűek részvételével szervezett, iskolán kívüli, költségvetési finanszírozású integrált programokba bevont gyerekek, serdülők, fiatalok száma
• A korosztályhoz tartozók aktív részvételére építő ifjúsági civil szolgáltatók,

szervezetek aránya az összes intézményhez képest
<ul style="list-style-type: none"> • A korosztályhoz tartozók aktív részvételére építő önkormányzatok és önkormányzati intézmények aránya
<ul style="list-style-type: none"> • Az érintett korosztályba tartozó hátrányos helyzetűek részvételével iskolán kívüli programokat szervező szervezetek száma
<ul style="list-style-type: none"> • Lemorzsolódók arányának csökkenése a szakiskolákban
<ul style="list-style-type: none"> • Szakiskolai felzárkóztató oktatásban részesülők számának emelkedése
<ul style="list-style-type: none"> • A kiemelt szakiskolai programokban részt vevő HHH-tanulók száma
<ul style="list-style-type: none"> • A szakképzettséget szerzők aránya a HHH-tanulók körében
<ul style="list-style-type: none"> • A szakmával rendelkező elhelyezkedett HHH-fiatalok aránya
<ul style="list-style-type: none"> • A korosztályhoz tartozó szakképzettséget szerző hátrányos helyzetű fiatalok száma

4.6.2. AZ IFJÚSÁGI KOROSZTÁLYOK ÉS KÖZÖSSÉGEIK ÉRVÉNYESÜLÉSÉNEK ELŐSEGÍTÉSE

4.6.2.1. Tanulás és környezete – Versenyképes tudás biztosítása és az önálló élethez szükséges kompetenciák fejlesztése

Magyarországon túl sok társadalmi és gazdasági akadály áll az egyenlő esélyű tanulás útjában. Az oktatás és képzés minőségének javítása elsőként azt kell, hogy jelentse, hogy nyitott és folyamatos hozzáférést biztosítunk az egész életen át tartó és az élet minden területére kiterjedő tanuláshoz. Az oktatási intézményeknek nyitottnak kell lenniük a társadalom valós gazdasági és szociális helyzetére, követeléseire. A fenntartható fejlődés szempontjainak érvényesítéséhez hazánkban korszerű tudással felszerelt polgárookra van szüksége.

A közoktatási intézmények hatékony működése érdekében az intézmények teljesítményét célszerű objektívnek tekinthető, ésszerű költségekkel mérhető, összehasonlítható eredménymutatókkal jellemezni; az ily módon megmért teljesítménymutatókat az intézményeket alkotó egyének tevékenységével összekötni, és e mutatókra támaszkodva ösztönző rendszereket kidolgozni, amelyek segítségével a pedagógusok, iskolaigazgatók és iskolafenntartók kreatív alkalmazkodásra, tanulásra és jobb teljesítményre készíthetők.

A közoktatásban erősíteni kell a személyközpontú nevelést, fejlesztést és az egyént segítő módszerekre, tanulásszervezési modellekre való átállást. Növelni kell a pedagógia tartalmi és módszertani megújulásának lehetőségeit új pedagógiai módszerek és jó gyakorlatok bevezetésének és elterjedésének segítségével, valamint a hagyományos tananyagot felváltó korszerű, a mindennapi élet által elvárt, alkalmazásképes tudást a kulcskompetenciák mentén közvetítő kerettantervek és oktatási programok kidolgozásával.

A gyakorlati oktatást segítő tapasztalati tanulás eszközeit alkalmazó pedagógiai programok kidolgozásába és végrehajtásába be kell vonni a gazdasági élet szereplőit. Törekedni kell a több műveltség- és tudományterületet átfogó oktatási elemek bővítésére, az alkalmazható és versenyképes tudás elsajátítása érdekében. Ösztönözni szükséges az alternatív vitarendezési, konfliktuskezelési eljárások minél szélesebb körben történő megismertetését, alkalmazásuk kiterjesztését a közoktatás minden területén. Cél a tanulóközpontú, a pedagógus–diák–szülő-kapcsolatot, a demokratikus részvételt támogató oktatási környezet megteremtése. Az iskoláknak meg kell könnyíteniük diákjaik részvételét saját oktatásuk formálásában. Folytatni kell az egyénre szabott, a gyermekek, tanulók szükségleteihez, egyéni fejlődési üteméhez igazodó fejlesztést lehetővé tevő pedagógiai kultúra és eszközrendszer elterjesztését a közoktatásban annak érdekében, hogy a tanulók számára családi háttértől függetlenül biztosítható legyen a színvonalas oktatáshoz való hozzáférés. Ehhez alapvető fontosságú a pedagógusképzés tartalmi megújítása, a tanárok felkészítése a korszerű pedagógiai módszerek alkalmazására, ami egyben a tanulókkal való újfajta bánásmódot is jelenti.

Végig kell gondolni a magántanulói státuszba sorolás okait, szükség esetén – segítve a visszailleszkedést – felül kell azt vizsgálni.

Szükséges a szakképzési rendszer munkaerő-piaci változásokhoz való alkalmazkodásának és a munkaerőbázis mobilitási képességének javítása érdekében a szakmai képzés szerkezeti, tartalmi és módszertani továbbfejlesztése. Vissza kell állítani a szakmunka becsületét. Kiemelt figyelmet kell fordítani a szakképzés népszerűsítésére a továbbtanuló fiatalok környezetében. Piacorientált, a szegregációt mérséklő szemléletet kell érvényesíteni. Az iskolák humán-, társadalom- és természettudományos oktatásában a sikeres EU-példák alapján a képességekre koncentráló, új, differenciált, az integrált oktatást támogató pedagógiai módszerek alkalmazását kell elősegíteni. A vállalkozásokat ösztönző újabb érdekeltiségi eszközök alkalmazása szükséges annak érdekében, hogy rendszeresen fogadjanak szakmai gyakorlatra szakképzésben részt vevő tanulókat (a szakképzés különböző szintjeiről), és aztán pályakezdőként alkalmazzák is őket. A szakiskolai infrastruktúra állapota és az oktatás tartalma, módszere is jelentős fejlesztéseket igényel. Kiemelt figyelmet kell fordítani az érettségit követő szakképző évfolyamokról történő lemorzsolódás csökkentésére, és az érettségit követő szakképzésben való részvétel ösztönzésére. Egységes keretrendszert kell kidolgozni, amely biztosítja a szakképzésben elsajátított készségek és képességek átláthatóságát; a felsőoktatásban alkalmazott rendszerhez hasonlóan a szakképzés területén is létre kell hozni a kreditrendszert. Biztosítani kell azt, hogy valamennyi szakképzést folytató intézmény alkalmazhassa – az Európai Unió szakképzési minősbiztosítási keretrendszerének figyelembevételével kialakított – minősbiztosítási rendszert.

A moduláris szakképzési rendszer bevezetése elősegítette az iskolai rendszerű szakképzések és azon kívüli képzések egymásra épülését, a széles körű, szakmacsoportos alapozást és az erre épülő szakképesítések struktúrájának kialakítását, ezáltal lehetővé vált a beszámítás, így rövidülhet a képzési idő. Törekedni kell az uniós nemzetek között a bizonyítványok teljes és kölcsönös elismerésére.

A felsőoktatásban figyelemmel kell kísérni az oktatás minőségének alakulását, programokat kell kidolgozni a többletlehetőségeket igénylő, tehetséges hallgatók igényeinek kielégítésére. Meg kell teremteni az iskolai rendszeren belüli és azon kívüli (döntően civil bázisú) tehetséggondozás összekapcsolt lehetőségét. A felsőoktatás minőségi kontrollját erősíteni kell, melynek fontos szereplője egy képviseleti jellegében megerősödött hallgatói rendszer.

Felül kell vizsgálni az egyetemi oktatás és szakképzés hatékonyságát csökkentő elemeket, és gazdaságosabb irányítási-finanszírozási rendszert kell kialakítani a minőségi képzés és a munkaerő-piaci összehangolás érdekében.

Ki kell dolgozni a nem formális és informális tanulás elfogadásának közös alapelveit. Fejlesztetni kell a karriertanácsadást a pályaaorientációs tevékenység és az egész életen át tartó tanulás hatékonyabb megvalósítása érdekében. Bővíteni kell a hallgatói

közösségek létrehozásának és egyben tartásának lehetőségét. Ebben meg kell vizsgálni a nem formális és informális tanulás eszközeinek alkalmazhatóságát.

A közoktatásba integrálni kell azon törekvéseket, melyek azt célozzák, hogy az érintett korosztályok tagjai megismerkedjenek a civil szféra funkciójával, jelentőségével, erejével, értékeivel. Az európai és a meglévő hazai minták figyelembevételével ki kell dolgozni azt az ún. „portfolio-rendszert”, amely elismeri az önkéntes munkával, a közösségben, az egyházi és a civil szervezetekben szerzett gyakorlati tapasztalatokból merített tudást a tanulmányokban.

A köz- és felsőoktatás nyelvoktatásában több lehetőséget kell teremteni a beszélt nyelv gyakorlására. A foglalkoztathatósághoz szükséges kompetenciák elsajátítását biztosítani és ösztönözni kell nemcsak az iskolai rendszerű szakképzésben, hanem a felnőttképzésben is.

Támogatni kell a magyarországi és a határon túli magyar oktatási intézmények közötti kapcsolatok fejlesztését. Az iskolák segítségével elő kell mozdítani az ifjúsági korosztályok tagjai és közösségei közötti kapcsolatok fejlődését.

A tanulókat meg kell ismertetni a közcélú, közhasznú tevékenységekkel, szervezetekkel.

Kapcsolódó részcélok

Oktatás minőségi fejlesztése

- Ösztönözni kell a közoktatási intézmények fenntartóit, hogy a többféle pedagógiai program közötti választás lehetőségét megteremtsék a szülők, illetve a tanulók számára.
- A közoktatásban az önálló – magyar és idegen nyelvű – infokommunikációs ismeretszerzést igénylő problémacentrikus megközelítés erősítése; a tanulni tanulás és az egész életen át tartó tanulás megalapozása az alkalmazható és versenyképes tudás elsajátítása érdekében.
- A köz- és felsőoktatás nyelvoktatásában több teret és eszközt kell teremteni a beszélt nyelv gyakorlására. A közoktatásban minél korábban el kell kezdeni a nyelvoktatást. A felsőoktatásban vagy a bemeneti vagy a kimeneti követelményeknél biztosítani kell, hogy az adott képzéshez kapcsolódó idegen nyelvi kompetenciákkal rendelkezzenek a végzettek.
- A kiemelkedő tanáregyéniségek megbecsülése és pedagógiai képességeik hasznosulása érdekében hatékony motivációs és elismerési mechanizmusokat szükséges alkalmazni.
- A tanárképzés színvonalát és presztízsét növelni, a képzést modernizálni kell, a pályaalkalmasságot kimeneti kritériummá téve.
- A pedagógusképzésnek ki kell terjednie a készségfejlesztés, egészségnevelés és társadalmi szocializáció témaköreire is.

- Szükséges a szakképzés fejlesztése és piaci igényekhez való igazítása.
- Ösztönözni kell a magyarországi pedagógiai fejlesztések, jó gyakorlatok határon túli magyar nyelvű oktatási intézményekben történő elterjesztését, alkalmazását.
- Támogatni kell a magyarországi és határon túli magyar oktatási intézmények közötti szakmai, módszertani, szabadidős kapcsolatok kiépítését, fejlesztését.
- Népszerűsíteni kell a szakképzést a továbbtanulók körében.

Az iskola nevelési funkcióinak bővítése

- Szükséges az iskola szocializációs és értékteremtő szerepének továbbgondolása, ennek megfelelő feladatok meghatározása.
- Kiemelt feladat a gyermekek társas és érzelmi kompetenciájának erősítése, fejlesztése, mint valamennyi gyermek számára elengedhetetlenül szükséges készségfejlesztés. Ösztönözni kell, hogy e témák jelenjenek meg az iskolai pedagógiai programokban, valamint a tantervi célok között is.
- A serdülők, fiatalok rendszeres, pályaorientációt segítő készségfelmérésének megszervezése és lebonyolítása, a mérés-értékelés eredménye alapján személyre szabott tanácsadó szolgáltatás biztosítása.
- A helyreállító szemlélet, a békés konfliktusfeloldás technikáinak bevezetése és megismertetése mind az iskolai (diák–diák, tanár–diák, tanár–szülő), mind az otthoni konfliktusok feloldására.
- Ösztönözni kell diáklklubok, közösségi terek létrehozását, internet-hozzáféréssel, kulturális és közösségteremtő programokkal.
- A diáksport lehetőségeit bővíteni kell.

Egyéni, speciális képzési szükségletek kielégítése

- Új – az egyénre szabott fejlesztést lehetővé tevő – oktatási/nevelési módszerek adaptálása, elterjesztése, tanárok felkészítése, tanárképzés megújítása – sikeres nemzetközi példák alapján.
- Tehetséggutató programok támogatása, tehetséggondozási szolgáltatások, tehetséggondozó szolgálat kiterjesztése, megerősítése; a már meglévő tehetséggondozási kezdeményezések (pl.: Nemzeti Tehetség Program) továbbfejlesztése, kibővítése. Iskolai és iskolán kívüli tehetséggondozás feltételrendszerének fejlesztése.
- A tanulás és információkeresés technikája elsajátításának támogatása – önálló tanulás képességének fejlesztése a formális és a nem formális képzések keretei között.
- Szükséges a nem formális pedagógia módszereinek megismertetése, elsajátításának segítése az érintettekkel hivatásszerűen foglalkozó szakemberek körében (pedagógusok, szociális szakemberek, közösségfejlesztők, művelődésszervezők stb.), így képzések és továbbképzések támogatása.

Részvétel és bevonás minőségének fejlesztése az oktatási intézményekben

- Meg kell erősíteni a hallgatói érdek-képviselői rendszert, a diákjóléti

szolgáltatások nyújtásán kívül még inkább alkalmassá kell tenni a hatékonyabb érdek-képviselési és demokráciagyakorlási feladatok ellátására.

- Ösztönözni kell az iskola és a szülők közötti kapcsolat fejlesztésére irányuló kezdeményezéseket.

Kapcsolódó mutatók

• Olvasás-szövegértés területén alacsony teljesítményt nyújtók aránya a 15 évesek körében
• Egyéni tanulási szükségleteket figyelembe vevő képzési terv alapján oktatott gyermekek aránya az iskolákban
• Korai iskolaelhagyók aránya a 18–24 évesek körében
• Műszaki és természettudományos szakokra járók aránya a felsőoktatási intézmények végzős hallgatói között
• Tehetséggondozási programban részt vevők száma az egyes iskolai szinteken
• Iskolából kimaradók aránya az általános iskola 8. osztályának elvégzése előtt
• A szakiskolát megkezdők, de a szakmunkás bizonyítványt meg nem szerzők aránya
• A középiskolát (érettségit adó iskolát) megkezdő, de az érettségit meg nem szerzők aránya
• Integráltan oktatott sajátos nevelési igényű (SNI-s) tanulók az összes SNI-tanulóhoz képest
• EuroPass és YouthPass elismerések száma

4.6.2.2. Kulturális értékteremtés, kultúraközvetítés – A kulturális fogyasztás és a kultúrában való részvétel színvonalának javítása, a területi különbségek csökkentése, az infokommunikációs ellátottság javítása, az interkulturális környezetben való helytállás, együttműködés segítése

Az oktatás-képzés állami intézményrendszerének feladatain, az egész életen át tartó tanulás követelményén túl az ifjúságot hozzá kell segíteni ahhoz, hogy elfogadja és gyarapítsa a nemzeti, illetve az európai kultúrát, bontakoztassa ki egyéni tehetségét, és alkotó módon vegyen részt társadalmi-kulturális viszonyaink alakításában. Ehhez kapjon megerősítést a környezetét jelentő családtól, a lakóhelyi közösségtől, az intézményrendszerektől, az azokat megjelenítő személyiségektől.

Az érintettek kulturális fogyasztási lehetőségeinek növelése érdekében a meglévő, a lakóhely által meghatározott területi különbségeket csökkenteni kell. Növelni kell az infokommunikációs ellátottságot. Mindenütt gazdagítani kell a szabadidő eltöltésének lehetőségét annak érdekében, hogy a korosztályok értékrendszere, szocializációjuk és alapvető kompetenciáik fejlesztése kevésbé függjön a család és a lakóhely által meghatározott életminőségtől. A kulturális javakhoz való hozzáférés lehetőségében jelentkező különbségeket csökkenteni kell (az egyre nagyobbra nyíló kulturális ollót zárni kell). A fiatalok kultúrafogyasztását alapvetően meghatározó passzív befogadói-fogyasztói magatartást az aktív részvételi attitűd irányába kell mozdítani. Elő kell segíteni az információdömpingben való eligazodás képességének kialakulását, az üzletiesedő kultúrával szembeni állásfoglalást és attitűd kialakulását.

Támogatni kell a lokális identitást erősítő, illetve a másságot befogadó, toleráns attitűdöt növelő kezdeményezéseket. Fontos teret adni a saját kultúra kifejezésének is az ifjúsági szereplők – egyének és csoportok – számára.

A globalizációs és a lokalizációs folyamatok felerősítették a világ interkulturális jellegét. Az egyéneknek egyre inkább meg kell tanulniuk, hogy multikulturális viszonyok között boldoguljanak. A határok nélküli Európában a szabad utazási, tapasztalatszerzési, munkavállalási lehetőségek olyan adottságot jelentenek, amelyeket már az egyéni életstratégiák szintjén sem lehet figyelmen kívül hagyni. Kihívásként jelenik meg az a migrációs jelenség oldaláról is, amelyre a magyar társadalom még egyáltalán nincsen felkészülve, és éppen a ma ifjú generációkon múlik az, hogy a várható bevándorlással együtt járó jelenségeket tudja-e kezelni majd a társadalom. Külön hangsúlyt kell fektetni a migrációs politikák kialakításakor az érintett korosztályok felkészítésére. Az ifjúsági munka, a maga speciális eszközeivel sokat tehet az interkulturális tanulásért. Az ifjúsági turizmus, ifjúsági cserék, s a nemzetközi környezetben végzett önkéntes munka, a speciális képzések, az érintettek nyelvén megfogalmazott információs és tanácsadó tevékenységek körében kiemelt figyelmet kell fordítani a hátrányos helyzetű térségekben élő, illetve a szociokulturális hátrányokkal küszködő társadalmi csoportokhoz tartozó ifjak bevonására.

A magyar nemzet kulturális értékeit, hagyományait elérhetővé és hozzáférhetővé kell tenni a gyermekek, serdülők és a fiatalok számára. E kulturális vagyonnak integráns részei a határainkon túl élő magyarlakta térségekben keletkező, megtalálható elemek

is. Gondoskodnunk kell arról, hogy Magyarországon is megismerhetőek legyenek ezek a kulturális értékek. Emellett felelősségünk van abban is, hogy a Magyarországon kívül élő ifjúsági korosztályok számára közelebb hozzuk a magyarországi kulturális élet eredményeit, eseményeit.

Kapcsolódó részcélok

Kulturális értékekhez való hozzáférés elősegítése

- A területi különbségek csökkentése érdekében indított komplex programokban hangsúlyos elemként kell szerepelnie az ifjúságot célzó közösségi és kulturális lehetőségek bővítésének.
- A közgyűjtemények digitalizálásával, tudástárak kialakításával és ezek hozzáférhetőségének biztosításával lehetőséget kell teremteni a nemzeti kulturális vagyron megismerésére. A virtuális szolgáltatások mellett ösztönözni kell az ifjúság hagyományos kultúrafogyasztását is.
- A nagyobb kulturális eseményeknek a területileg hátrányos helyzetű régiókba, települések közelébe is el kell jutni. Ennek érdekében szükséges az ifjúsági szabadidő-szervezés hálózatosodásának elősegítése, a helyi és regionális civil ifjúsági szervezetek programkínálatának összehangolása.
- Át kell tekinteni a korhatáros filmek vetítésének műsoridejére vonatkozó szabályozást.
- Ösztönözni kell olyan szórakozási lehetőségeket, amelyek kifejezetten a kiskorúak számára nyújtanak lehetőséget, nem az éjszakai órákban, drog, alkohol és dohányárak fogyasztásának kizárásával.
- Ösztönözni kell a nemzeti és az európai kulturális értékek fiataloknak történő bemutatását célzó műsorok, médiatartalmak készítését, bemutatását.
- A szélessávú internet-hozzáférést elérhetővé kell tenni minden településen (digitális közműfejlesztés).
- Szükség van a gyermekeknek, serdülőknek és fiataloknak szóló, könnyen befogadható, ugyanakkor színvonalas internetes tartalomra. Pályázati programokkal, ösztöndíjakkal segíteni kell az érintettek saját tartalom-előállítását.

Kultúraközvetítő intézményrendszer és a korosztály közötti kapcsolat fejlesztése

- A hátrányos helyzetű településeken a hosszú távú fenntarthatóság érdekében minél jobban integrálni kell a közösségi internet-hozzáférési helyeket az ifjúsági szolgáltató intézményekhez, kulturális létesítményekhez, közösségi terekhez. Ezeken a helyeken a megfelelő minőségű internetkapcsolat mellett egyéb művelődési lehetőségekhez is hozzáférést kell biztosítani.
- A kultúrával (művészetekkel, tudománnyal), illetve a kultúraközvetítéssel foglalkozó intézmények alkalmassá tétele és ösztönzése az ifjúsággal kapcsolatos speciális feladatok ellátására, megoldására.
- Elő kell segíteni az ifjúságnak készülő kulturális alkotások műsorba állítását a tömegmédiában.

- Szükség van olyan (nem csak online) felületekre, amelyek teret biztosítanak a korosztályok tagjai által létrehozott kulturális tartalmaknak.

Interkulturális tapasztalatszerzés ösztönzése

- Ösztönözni kell az ifjúság nemzetközi mobilitását; nyelvtanulási, munkatapasztalat-szerzési, kulturális tapasztalatszerzési célú egyéni és közösségi aktivitását.
- Fejleszteni kell a települések és intézmények nemzetközi kapcsolatrendszerét, ezek keretében ifjúsági profilú csereprogramok megvalósítását is ösztönözni kell.
- Elő kell segíteni a Nemzetközi Önkéntes Szolgálat ifjúság általi kihasználását, a program kommunikációjának fejlesztése szükséges.
- Támogatni kell az interkulturális ismereteket és kompetenciákat fejlesztő nem formális képzési programcsomagokat és adaptációjukat.
- Elő kell segíteni a hátrányos helyzetű, leszakadó térségekben élő ifjak nemzetközi tapasztalatszerzését.
- Ösztönözni kell a „Fogadó” önkéntes programot és az ifjúsági csereprogramokat.
- Fejleszteni kell a kormányzati, önkormányzati, nonprofit és piaci szektorban végezhető önkéntes munka feltételrendszerét, ösztönözni kell az ezekben való részvételt.
- Ösztönözni kell a csereprogramokat és együttműködéseket a magyarországi és határon túl élő magyar fiatalok közösségei között.
- Fejleszteni kell az ifjúsági turizmus lehetőségeit az országhatáron belül.

Kapcsolódó mutatók

• Kulturális tevékenységre fordított órák egy átlagos héten
• Kulturális tevékenységet soha nem végzők aránya a 15–29 évesek körében
• Legalább egy idegen nyelvet beszélők aránya az ifjúsági korcsoportokon belül
• Évente több mint egy hét időtartamban, egyhuzamban idegen nyelvű környezetben tartózkodó ifjak aránya korcsoportokon belül
• Idegeneket és kisebbségeket elutasító ifjak aránya
• Magyarországon megvalósuló ifjúsági csereprogramban részt vevő, a korosztályokhoz tartozó külföldiek száma
• Kulturális tematikájú csereprogramok és együttműködések száma magyarországi és határon túli magyar fiatalok kortárs közösségei között

4.6.2.3. Tudatosság és társadalmi integráció – Az ifjúsági korosztályok társadalmi és egyéni felelősségének, tudatosságának (egészség, fenntartható fejlődés stb.) fejlesztése, integrációjának segítése, közösségeik fejlesztése

A gyermekek és az ifjúsági korosztályok tagjai tudatosságának és társadalmi integrációjának megalapozását különösképpen szolgálja a valós, pozitív énkép, önismeret kialakulása, ennek fejlesztésére hangsúlyt kell fektetni.

Alapvető cél a korosztályok tagjai egyéni és közösségi kompetenciáinak fejlesztését szolgáló intézmény- és szolgáltató rendszer fejlesztése. A tevékenységek meghatározásánál különös figyelemmel kell lenni arra, hogy a korosztályhoz tartozók kedvezőtlen szociokulturális környezetéből, a szegénységből, illetve a kirekesztett létből eredő hátrányok csökkenjenek – legyenek a kirekesztettségnek akár etnikai hovatartozásra, fogyatékosságra vagy „önhibából” eredő elzártságra visszavezethető okai. A kompetenciafejlesztés az érintettek negatív társadalmi hatásokkal szembeni „önvédelmi képességének” növelését kell, hogy szolgálja. Ehhez elengedhetetlen a generáció tagjai pozitív énképének kialakításában segítő szolgáltatások, intézmények fejlesztése, elérhetővé tétele, az ifjúság egészségtudatosságának fejlesztése, az egészségtudatos életmód lehetőségét biztosító intézmények fejlesztése, elérhetővé tétele. Ezzel összefüggésben a pedagógia, az ifjúságvédelem területén dolgozó szakemberek kompetencia alapú képzése, továbbképzése, önismeret-fejlesztése elengedhetetlen. Törekedni kell arra, hogy a szakemberek ne csak képzettségüknek, hanem személyiségjegyeiknek megfelelő feladatokat végezzenek, s ez érvényesülhessen továbbképzésükben. A társadalmi tudatosság fejlesztésének fókuszában kell, hogy álljon az érintettek egészségét veszélyeztető jelenségek elleni küzdelem (pl. iskolai erőszak, játékszenvedély, függőségek és szenvedélybetegségek, HIV-vírus és más nemi úton terjedő betegségek). Kiemelt feladat a környezettudatos magatartás elterjesztése, emellett a kritikus, szelektív és kreatív médiahasználat fejlesztése. Az ifjúság környezetében végzett egészségvédelmi, egészségfejlesztési, betegségmegelőzési, baleset- és munkavédelmi intézkedések hatékonyságát és kiterjedtségét növelni kell.

A gazdaság és a társadalom szempontjából egyaránt a megelőzés a legjobb stratégia minden korcsoportban, de legeredményesebben az ifjúság körében lehet mélyreható eredményeket elérni. Ezért a problémamegoldó képesség fejlesztése lehet a kitűzött cél az addikciók megelőzésében. Az egészséges életmód és a közösségteremtés egyik legjobb eszköze a sport. A szabadidősport, az ifjúsági turizmus hozzáférhetőségének helyi és központi fejlesztését ösztönözni szükséges, valamint az egészség- és környezettudatosság fejlesztésével összefüggésben ösztönözni szükséges az ifjúsági turizmusban történő aktív részvételt. Fel kell mérni a sportlehetőségek elérhetőségét a hátrányos helyzetű térségekben is, ellenőrizni kell az iskolai testnevelés hatékonyságát, a rendszeres testmozgást támogatni szükséges.

A fogyatékossággal élőkre figyelemmel mindenekelőtt meg kell szüntetni minden olyan akadályt, amely meggátolja őket abban, hogy teljes értékű állampolgárokként éljenek. A teljes körű fizikai és kommunikációs akadálymentesítés mellett a kora

gyerekkortól biztosítani kell számukra, hogy fejlesztő szakemberek és szolgáltatások igénybevételevel fogyatékoságuk vagy az abból eredő korlátozottságuk a lehető legnagyobb mértékben csökkenjen. A fogyatékossgal élő gyermekek, serdülők, fiatalok élethelyzetének javítására irányuló intézkedések alapelvevé kell emelni az integrációt. A szegénységben és kirekesztettségben élőkben rejlő erőforrások kibontakoztatása, sikeres társadalmi integrációjuk csak a különböző szakterületek együttműködésével támogatható hatékonyan.

A 2009-től az ifjúsági bűnözésre vonatkozóan is teljes körűvé tett korosztály-specifikus statisztikai adatgyűjtés rendszerének alapján, a büntető igazságszolgáltatás ifjúságspecifikus (gyermekekre, fiatakorúakra és fiatal felnőttekre vonatkozó) eljárásainak és büntetési rendszereinek, módszereinek (tovább)fejlesztése szükséges, elsősorban az ifjúság kriminológiai helyzetében fokozott jelentőségű és lehetőségű nevelő hatás erősítése érdekében. Kiemelt cél a korosztályok személyes és vagyonbiztonságának kialakítása. Célzott nevelőmunkát kell folytatni, amely a fiatalokban olyan készségeket fejleszt, mellyel ezt a biztonságot saját maguk részére képesek megteremteni, fenntartani, emellett szükséges a bűnözéstől történő megóvásuk. Olyan programokra van szükség, amely a tudatos jogkövető magatartást, a tetteikért való felelősség kérdéskörét preferálja (elkövetővé válás megelőzése), valamint megoldásokat nyújt a sértetté, áldozattá válás elkerüléséhez. Meg kell jeleníteni a bűnmegelőzésre irányuló felvilágosításon túl azon tevékenységeket is, amelyekben szakemberek rendszeres munkával tanítják meg a konfliktusok korai felismerésének és békés feloldásának lehetőségét a közoktatásban és az ifjúsági munkában. Különös tekintettel kell lenni az ifjúsági korosztályokra kiemelten veszélyes „cyberbűnözésre”.

Fontos az ifjúsági szolgáltatások katalizátor szerepének erősítése, azaz annak esélyének a növelése, hogy az érintettek eljutnak, eljuthatnak, és el akarjanak jutni a szükségleteik kielégítését, speciális problémáik megoldását szakavatottan segíteni képes professzionális intézményekbe, szolgáltatásokhoz. Ez a cél azonban csak akkor érhető el, ha megerősítjük a gyermek- és ifjúságvédelmi, illetve a szociális szolgáltatások valós, rendszerszerű, standardokon alapuló együttműködését. Elengedhetetlen az ifjúsági közélet és az ifjúság társadalmi integrációjának megújítása.

A közéletben való aktív részvétel helyi szinten válik valósággá, ott, ahol közvetlenül tapasztalható a személyes elkötelezettség eredménye. Az iskolák, lakónegyedek, kerületek vagy helyi szervezetek mindennapjaiban való részvétel során tehetnek szert az ifjak olyan tapasztalatokra és önbizalomra, amelyek segítségével akár most, akár később megtehetik a következő lépést a közéleti szereplésben – akár nemzeti vagy európai szinten is. A közéletben való részvétel egyik fő feltétele a megfelelő jogi keret biztosítása. Segítséget kell nyújtani az érintett struktúrák átalakításához, és érvényesíteni kell a demokráciára nevelés elvét. Sürgető feladat továbbá a részvétel minden formájának – legyen az hagyományos vagy egészen újszerű – támogatása. Ennek előfeltétele a létező és a jövőbeni új struktúrák elismerése és támogatása. Elengedhetetlen a korosztályok tagjai véleményének beépítése a döntésekbe, és az erről való információ terjesztése.

Az ifjúsági korosztályok formális és nem formális közösségi aktivitását növelni, szakemberek kiépülő hálózatának közreműködésével bátorítani kell. A célorientált közösségi aktivitások felé elmozdulókat a közösségfejlesztés eszközszerével, az apolitikus attitűd megváltoztatását a helyi társadalmi, társadalomépítő folyamatokba való bekapcsolással kell segíteni. Az önkéntes munkával és a civil aktivitással kapcsolatos minták közvetítésére országos kommunikációs fórumot kell teremteni. A szabadidő együttes eltöltésére alkalmas közösségi terek fejlesztése elengedhetetlen.

Kapcsolódó részcélok

Egyéni felelősség és tudatosság fejlesztése

- Fogyasztói tudatosság fejlesztése az ifjúsági korosztályok körében. Nem formális képzési programcsomag kidolgozása és adaptálásának támogatása. A fogyasztóvédelem témájának bővítése, fejlesztése a Nemzeti Alaptantervben, és az iskolai pedagógiai programokban történő alkalmazás ösztönzése.
- A korosztályok tagjait aktív, öngondoskodásra képes magyar és európai polgárrá, aktív állampolgárrá nevelő képzési programok kialakításának és adaptációjának támogatása. Az „európolgári” szerepek elsajátításához szükséges ismeretek fejlesztése, bővítése a Nemzeti Alaptantervben, az iskolai pedagógiai programokban és az iskolán kívüli képzésekben történő alkalmazás ösztönzése.
- Egészségtudatosság fejlesztése az oktatás, a képzés, a tömegkommunikáció segítségével. Korosztály- és problémaszpecifikus attitűdmódosító programok lebonyolítása. A Nemzeti Alaptantervben és az iskolai pedagógiai programokban szereplő, egészséges életmóddal kapcsolatos készségek és képességek fejlesztéséhez szükséges ismeretek, módszerek kiegészítése, továbbfejlesztése; valamint ezek iskolai pedagógiai programokban történő alkalmazásának ösztönzése.

Egészségmegőrzés, egészséges életmódra nevelés

- Egészségtudatossággal, egészségneveléssel, környezettudatossággal foglalkozó civil szervezetek programjainak támogatása.
- A 18 év alattiak alkoholhoz, dohányáruhoz való hozzáférését lehetővé tevő szórakozóhelyekkel, vendéglátó-ipari egységekkel szembeni jogi fellépés lehetőségének szigorítása.
- Szükséges a családok alkalmassá tétele a drogproblémák kialakulásának megelőzésére, a drogmentes élet előnyeit tartalmazó normák és értékek közvetítésére, amelyek képessé teszik a gyermekeket a konstruktív életstílus kialakítására és a drogok elutasítására.
- Az egészségfejlesztési alapismeretek beépítése a közoktatásba, felsőoktatásba, felnőttképzésbe – a szükséges tananyagfejlesztéssel kiegészítve –, azok integrálása a pedagógusképzés és -továbbképzés rendszerébe, illetve a meglévő programok hatékony alkalmazása.

- A mozgásgazdag életmód, valamint a sport, mint szabadidős aktivitás propagálása, oktatási sportinfrastruktúrák megnyitása az ifjúság szabadidős sporttevékenységeinek céljaira.
- A korosztály sajátos igényeinek megfelelő egészségügyi ellátási formák kiterjesztése.
- A szabadidősport kultúrájának és tárgyi feltételeinek fejlesztése.
- Közösségi akciók támogatása az egészséges életmód egyéni készségeinek fejlesztése érdekében.
- Az ifjúkori betegségek felismerése, a betegségek és szövődmények kialakulásának megelőzése, valamint a fizikai és mentális állapot szűrési módszertanának, programjának kidolgozása, országos kiterjesztése, (szekunder prevenció) életmód-tanácsadási rendszer megvalósítása.
- Rendszeres szűrőprogramok lebonyolítása meghatározott életszakaszban, a teljes ifjúsági népesség vonatkozásában. A szűrések eredményeit személyes tanácsadásra és népegészségügyi akciók indítására kell felhasználni, illetve a pszichológiai és kapcsolati kultúra elterjesztésére.

Közösségi és önkéntes tevékenységek lehetőségeinek bővítése

- A helyi ifjúsági közösségek önálló kezdeményezéseinek támogatása.
- A korosztály igényeinek megfelelő közösségi helyszínek, többfunkciós terek kialakításának és fejlesztésének támogatása.
- A közösségi aktivitást segítő-fejlesztő szakmai hálózatok kialakításának, illetve fejlesztésének ösztönzése, jó példák összegyűjtése és disszeminációja.
- Ifjúsági, közérdekű és közösségi aktivitást ösztönző motivációs eszközök alkalmazása.
- Ifjúsági, korosztályi szervezetek kapacitásainak célzott fejlesztése, különös tekintettel a forrásbevonási, kommunikációs, szervezetfejlesztési és programszervezési ismeretekre.
- Magyarországon kívül élő ifjúsági közösségek korosztályi típusú önszerveződésének ösztönzése, támogatása.
- Szociális és civil szolgáltató intézmények ösztönzése, érdekeltté tétele az ifjú önkéntesek alkalmazásában.

Aktív állampolgárság, részvétel igényének és lehetőségének fejlesztése

- Regionális és országos szinten széles körben meg kell erősíteni az ifjúsági érdekképviselők intézményét. Ezek a szervezetekhez nem tartozók előtt is nyitva kell hogy álljanak és politikailag függetlennek kell hogy legyenek. A regionális és országos szintű döntéshozók ezekkel a tanácsokkal kell, hogy konzultáljanak minden olyan döntés meghozatala előtt, amely jelentősen befolyásolja majd az ifjúsági korosztályokhoz tartozók helyzetét.
- Ösztönözni kell az ifjúság közéletben való részvételét minden szinten és minden formában támogató helyi, regionális és nemzeti szintű kezdeményezéseket, különös tekintettel az oktatási intézményekre.
- Az országos és helyi, nyomtatott és elektronikus médiát ösztönözni kell, hogy az érintettek kezdeményezéseinek bemutatására teret, illetve felületet

biztosítsanak.

- A gyerekek, serdülők, fiatalok önértékelésének, önérvényesítésének fejlesztése az oktatás keretében; a fiatalok pozitív énképének kialakításában közreműködő nem formális közösségek, képzések támogatása.
- Az állampolgárok, különösen az érintett korosztályok aktívabb részvételének ösztönzése minden őket érintő ügyben.
- Ifjúsági szolgáltatók és szolgáltatások komplex akadálymentesítése. Állami forrásokból csak integrált és egyenlő esélyű hozzáférést biztosító programok, illetve szolgáltatások finanszírozhatóak.

Jogi tudatosság fejlesztése

- Szükséges a jogok, a jogi szemlélet erősítése, a gyermeki jogok érvényesítése.
- Szükséges a gyermek- és ifjúsági jogokról szóló tananyag közoktatási intézményekben, továbbá a felsőfokú szakképzésben és a felsőoktatásban való elterjesztése, valamint ifjúsági közfeladatokat ellátó ifjúsági szolgáltató intézményekben való adaptálása, az oktatók képzése.
- A gyermek- és ifjúság jogok érvényesülésének elősegítése az egészségügy területén.

Bűnmegelőzés, bűnelkövetővé és áldozattá válás megelőzése

- Korosztály- és élethelyzet-specifikus bűnmegelőzési programok megvalósítása az érintett generációk körében.
- A bűnmegelőzésre irányuló tevékenység fejlesztése a közoktatásban és az ifjúsági munkában.
- A bűnmegelőzéshez kapcsolódó jogi és gyakorlati ismeretek beépítése a közoktatásba, felsőoktatásba, felnőttképzésbe – a szükséges tananyagfejlesztéssel kiegészítve –, azok integrálása a pedagógusképzés és továbbképzés rendszerébe.
- A bűnmegelőzésben érintett hatóságok és civil szervezetek tevékenységének fokozottabb összehangolása.
- A csellengő gyermekekre, serdülőkre és fiatalokra irányuló, komplex bűnmegelőzési projektek indítása, a már működő programok elterjesztése országos szinten.
- A közérdekű munka, a közösségben végrehajtott, alternatív büntetési modell elterjesztése: a büntetésre ítélték kárhelyreállító jellegű munkatevékenységének szervezése, a bűncselekménnyel sértett személy és károsított közösség kiengesztelése érdekében.
- A pártfogó felügyelői szolgálat és a mentorrendszer fejlesztése a társadalmi integráció elősegítése érdekében, a javító-, illetve büntetés-végrehajtási intézeteket elhagyó serdülők, fiatalok lépcsőzetes kiléptetését segítő szervezetek – szociális munkás, pártfogó, családterapeuta, ifjúságsegítő – összekapcsolása, munkájuk összehangolása, optimalizálása.
- Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés: a bűnelkövetés okainak, körülményeinek feltárásával, az ebből származó információk terjesztésével,

szakmai feldolgozásával a potenciális sértettek önvédelmi képességének növelése az ifjúsági korcsoportokra vonatkozóan. Szakmai standardok, információs eszközök kidolgozása, és adaptálása szükséges.

Kapcsolódó mutatók

• Községi és közhasznú aktivitásban részt vevő ifjak aránya az ifjúsági korosztályokban
• Attitűdfejlesztő programokat szervező szervezetek aránya az összes szervezet körében
• Egészségtudatos magatartásformákat ismerő és alkalmazó fiatalok aránya az összes fiatalhoz képest
• Államháztartási forrásból finanszírozott integrált programban részt vevő fogyatékkal élő és nem fogyatékos gyermekek, serdülők, fiatalok száma
• Fogyatékkal élő és nem fogyatékos gyermekek számára integrált programokat szervező szervezetek aránya az összes szervezet körében
• Hetente rendszeresen sportoló gyermekek, serdülők, fiatalok aránya az összes fiatalhoz képest
• Aktív ifjúsági szervezetek száma
• Ifjúsági szervezetek aktív tagjainak száma
• Ifjúsági szervezetekhez, közösségekhez tartozók aránya a 15–29 évesek körében
• Ezer érintettre jutó ifjúsági célú közösségi tér (m ²)
• Önkéntes serdülők, fiatalok által végzett munka (Ft)
• A korosztályok tagjainak aránya a bűnelkövetők között
• Államháztartási forrásból finanszírozott prevenciós program által elért ifjak száma
• Prevenciós programokat szervező szervezetek aránya az összes ifjúsági szervezet körében
• 18-30 éves korosztályban a már korábban büntetendő cselekményt elkövetők aránya az összes korosztálybelihez és korosztálybeli bűnelkövetőhöz képest

4.6.3. AZ IFJÚSÁGI SZAKMA ÉS AZ IFJÚSÁGI CIVIL SZERVEZETEK MUNKÁJÁNAK ELŐSEGÍTÉSE

4.6.3.1. Civil társadalom – Az ifjúsági szolgáltató szervezetek feladatellátásban való részvételéhez szükséges feltételek megteremtése, az ifjúsági szervezetek és a korosztály tagjai tapasztalatainak bevonása, az ifjúság sajátos szempontrendszerének megjelenítése az állami döntéshozatalban

Az ifjúsági szervezetek számára valós jogköröket kell teremteni, tevőleges módon be kell őket vonni a döntési folyamatokba.

Az ifjúsági szervezetek által is ellátható kormányzati és önkormányzati feladatok meghatározása, ellátásuk módjának standardizálása szükséges ahhoz, hogy a civil szolgáltató és szakmai szervezetek eredményesen és hatékonyan láthassák el közérdekű tevékenységeiket. A feladatellátásban való részvétel jogszabályi és kiszámítható, tervezhető finanszírozási feltételeinek megteremtése nélkül az állami feladatellátás még hosszú ideig meghatározó marad a szektorban, ami kiszámíthatatlanná és centralizálttá teszi az ifjúság szakmai tevékenységeket. Az ifjúsági szervezeteket fel kell készíteni a feladatellátásban való részvételre, elsősorban kapacitásaik fejlesztése útján. A feladatellátás lehetőségének megteremtése mellett biztosítani kell az érintettek részvételét a feladatellátás mikéntjének meghatározásában.

A részvétel fogalma azt jelenti, hogy az érintettek lehetőséget kapnak a felelősség- és kötelezettségvállalásra. Ez az elv a felelős, közösségben cselekvő, aktív magatartások kialakítását segíti. Kormányzati és önkormányzati döntéshozatali szinteken meg kell teremteni annak a jogi, intézményi és ezek által formált tudati lehetőségét, hogy az ifjúságot érintő ügyekben ne szülessenek döntések nélkülük. Ez elsősorban a gyerekek, serdülők, fiatalok szószólóiként fellépő ifjúsági szervezetek jogosultságainak, részvételük kereteinek megteremtésére irányul. Az ifjúsági szervezetek számára feladataik ellátásához kellő feltételek megteremtésében, támogatásában az állami közreműködés is szükséges. Támogatni kell azokat a törekvéseket, amelyek arra irányulnak, hogy az ifjúsági szervezetek részt vehessenek szociális, kulturális-közösségi, sport- és más intézmények működtetésében, közfeladatok ellátásában. Az erre vonatkozó szakmai feltételek kidolgozásában, az intézményi működés standardjainak megállapításában az érintetteknek részt kell venniük.

Kiemelt jelentőséggel kell bírjon a sok témakörben történő, rendszeres, szervezett és minden érintettet elérő információátadás. Támogatni szükséges azokat a kezdeményezéseket, amelyek a részvételhez szükséges készségek és képességek fejlesztésére, gyakoroltatására irányulnak, különösen azokat, amelyek célcsoportjai a hátrányos helyzetűek.

Kapcsolódó részcélok

Ifjúsági szolgáltató szervezetek lehetőségeinek bővítése

- A kormányzati, önkormányzati ifjúsági feladatok és azok ellátási módozatainak meghatározásánál figyelembe kell venni a szakemberek és szakképzettségek szükségességét.
- Meg kell határozni a feladatellátásban részt vevők (kormányzat, önkormányzat, ágazati, valamint önkormányzati intézmények, továbbá kiszervezett feladatellátók) kompetenciahatárait, a szolgáltató szervezeteknek való feladatátadás feltételeit és mechanizmusait. Biztosítani kell, hogy feladatátadás csak forrásátadással egyszerre valósulhasson meg.
- Az ifjúsági szolgáltató szervezeteket célzott képzési programmal kell felkészíteni a feladatok ellátására, a közfeladatok átvállalására; módszertani anyagok kidolgozásával, tananyagfejlesztéssel és meglévő tananyagok megújításával, belső képzésekkel, a jogszabályi keretek megismerésével és a szolgáltatásnyújtás szakmai-etikai követelményeinek betartásával, bevezetésével.
- A közfeladatot ellátó szolgáltató szervezetek segítségét, kapacitásfejlesztését elő kell segíteni. Ennek érdekében szükséges az intézményrendszer szakmai-módszertani fejlesztése, országos minimumkövetelmények kialakítása.
- Ifjúsági feladatokat ellátó szolgáltatók országos szerveződését, hálózatosodását elő kell segíteni.
- Ki kell dolgozni a közfeladatot átvállaló civil szervezetek és az állami szervek munkájának egységes szakmai minőségügyi rendszerben történő értékelési módszerét.

Ifjúsági civil szervezetek országos döntéshozatalban való részvételének fejlesztése

- Rendezni kell a kormányzati, regionális, önkormányzati ifjúsági részvétel mechanizmusait, a résztvevők körét, jogosítványait.
- Ösztönözni kell az ifjúsági közösségeket, szervezeteket arra, hogy kialakítsák országos képviseleti rendszerüket, amely jogszabályban foglalt együttműködési garanciákkal képes megjeleníteni a korosztályi érdekeket az állami döntéshozatalban, nemzetközi képviseleti fórumokon.
- Ifjúsági szervezeteket és közösségeket regisztráló országos kataszter létrehozása szükséges, amelyben meghatározott szempontok szerint számba vehetők az érdekképviselet potenciális résztvevői.

Ifjúsági civil szervezetek, közösségek regionális és helyi döntéshozatalban való részvételének fejlesztése

- Ösztönözni kell a helyi önkormányzatokat abban, hogy hozzanak létre ifjúsági ügyekkel foglalkozó önálló szervezeti egységet és folytassanak társadalmi párbeszédet a korosztállyal.
- Ösztönözni kell a helyi önkormányzatok egyenrangú/vagy kiemelt partnereként működő ifjúsági tanácsok és települési gyermek és/vagy ifjúsági

önkormányzatok megalakulását.

- Ösztönözni kell a szakmák, intézmények, szektorok, továbbá az állami és önkormányzati szervek, a civil szerveződések, az egyházi és nonprofit intézmények javuló együttműködését.

Az aktív részvételhez szükséges ismeretek és attitűdök fejlesztése

- Az oktatási rendszerben a diákönkormányzat és a hallgatói önkormányzat segítségével, települési szinten a gyermek- és ifjúsági érdek-képviselői formák ösztönzésével, térségi szinten pedig kistérségi, megyei vagy regionális fórumok támogatásával kell biztosítani a demokráciatanulást és a részvétel színtereit.
- Az önálló, tudatos, aktív állampolgári attitűd kialakulását, kommunikációs képességek erősítését és alkalmazását, a hátrányos helyzetűek integrációját, a kortárs közösségi kapcsolatok bővítését szolgáló keretek megteremtésére irányuló tartalomfejlesztés szükséges.
- A vonatkozó ismeretek, tananyagok iskolákban és egyéb oktatási, képzési intézményekben, valamint civil ifjúsági szervezetekben való elterjesztését biztosítani kell a képzők képzése, a szakemberek továbbképzése, és nem formális képzési programok támogatása útján.
- Az ifjúsági információs szolgáltatások fejlesztése.

Kapcsolódó mutatók

• Közfeladatot ellátó civil ifjúsági szolgáltató szervezetek száma
• Ifjúságot érintő közfeladat-ellátásra ifjúsági szervezeteknek átadott, az államháztartási szakfeladatok rendje szerinti források összege
• Döntés-előkészítésben, döntéshozatalban részt vevő ifjúsági szervezetek, közösségek száma
• Döntés-előkészítésben, döntéshozatalban részt vevő formális szervezetekben aktív korosztályi tagok száma

4.6.3.2. Erőforrások és feltételek – Az ifjúság kezdeményezéseit és az ifjúsági szakma törekvéseit támogató, átlátható forráselosztási rendszer kialakítása és működtetése

Elengedhetetlen az ifjúságsegítő munkát kiszámíthatóan támogató, az ifjúság kezdeményezéseinek megvalósítását segítő, áttekinthető és átlátható forráselosztás működtetése. A jelenlegi pályázati alapú támogatási rendszer újrastrukturálása és a hozzáférés egyszerűbbé, átláthatóbbá tétele mellett az ifjúsági szervezetek bevonásával szükséges kidolgozni a tevékenységi/intézményi akkreditációs szempontok szerinti működést elősegítő támogatási rendszert.

Az ifjúsági korosztályok tagjainak kezdeményezéseit ösztönző projekt támogatási rendszert kell kialakítani a meglévő decentralizált rendszerre támaszkodva. A pályázati rendszer kialakításakor a meglévő tapasztalatok hasznosítása mellett alapvetően arra kell törekedni, hogy a döntéseket „együttműködő elven” (co-management, co-decision) felállított döntéshozó testületek hozzák meg, amelyekben az ifjúság szószólói a döntéshozók felét teszik ki. A nem állami források részarányának növelése érdekében a piaci szereplők érdekeltségét meg kell teremteni. Az ifjúsági szervezeteket fel kell készíteni a piaci szereplőkkel való együttműködésre, valamint a piaci szereplőket is az ifjúsággal való kooperációra.

Kapcsolódó részcélok

Ifjúsági célú források rendszerezése

- Érvényre kell juttatni az ifjúsági kezdeményezéseket, az ifjúságsegítő szakma fejlesztését célzó Ifjúsági Alapprogramban a kormányzati–civil együttműködés, az áttekinthetőség, az összeférhetetlenség és a decentralizáció alapelveit.
- Ösztönözni kell a magánszféra és a piac ifjúsági célú társadalmi felelősségvállalását.

Ifjúsági szervezetek, közösségek forrásfelvevő képességének fejlesztése

- Az ifjúsági szervezetek és közösségek forrásszervezési kompetenciáinak fejlesztése érdekében képzési programcsomagot kell kidolgozni, és ösztönözni kell ennek alkalmazását.
- A jelenleg többszatszórás, szétaprózódott ifjúsági célú forráselosztási rendszert, a párhuzamosságokat megszüntetve, egyszerűsíteni kell.

Kapcsolódó mutatók

• Ifjúság szakmai célokra fordított államháztartási és EU-s – az államháztartási szakfeladatok rendje szerinti – források összege
• Államháztartási és EU-s forrásokból részesülő ifjúsági szervezetek, közösségek száma
• Vállalkozások ifjúsági civil szervezeteknek juttatott, ifjúsági célú támogatásainak összege

4.6.3.3. Ifjúságügy, ifjúsági szakma, ifjúsági munka – Az ifjúságpolitika, a gyermek-⁶ és ifjúsági jogok érvényesítésének erősítése, az ifjúságsegítés és az ifjúsági szakma képzési portfóliójának és életpályamodelljének kidolgozása

A Stratégia céljait szolgáló hatékony kormányzati ifjúságpolitika keretrendszerének kialakítása szükséges, ami a kormányzati koordináció és intézményrendszer hatékonyságának fokozását, az ifjúsági ügyek állami szervezetrendszerben való tudatos elhelyezését követeli meg. Az állami feladatellátás hatékonyságának növelése mellett szükséges az önkormányzati ifjúsági munka feltételrendszerének fejlesztése, a feladatok meghatározása, ellátásuk módszertani támogatása. Szükséges az ifjúsági munka nevelési céljainak felerősítése az ifjúságpolitika egész szervezet- és intézményrendszerében. A közigazgatási feladatellátás fejlesztésével párhuzamosan szükség van az ifjúsági közösségek működési környezetének javítására, az ifjúsági érdekvédelemre, valamint az ifjúsági érdekegyeztetés eszközeinek meghatározására is.

Az ifjúsági közfeladatok gyakorlásáért, a gyermek- és ifjúsági jogok érvényesítéséért viselt felelősséget kormányzati szintre kell telepíteni ahhoz, hogy az ágazatokat, minisztériumokat átfogó hatáskörrel bírjon. A gyermeki jogok érvényesítése és az ifjúsági jogok és érdekek érvényesülésének elősegítése – mint közfeladat – speciális eszközöket és újabb erőforrásokat kíván: különleges eszközöket a jogvédelem területén (például ifjúsági ügyekkel foglalkozó biztost) és újabb erőforrásokat (például a gyermeki jogok, ifjúsági jogok megismerésére, megjelenítésére, terjesztésére és oktatására felkészítést az ifjúsággal közvetlenül foglalkozó szakmák, hivatások körében).

Az európai gyakorlatnak megfelelően a magyar ifjúsági munkában és szakmában is meg kell teremteni az érintett korosztályokkal közvetlenül, sokoldalúan foglalkozó ifjúságsegítői, ifjúsági szakértői szakmák egyenrangú szakmaként való elismertetésének feltételeit. Az elmúlt évek tapasztalatainak felhasználásával ki kell dolgozni az ifjúságsegítői és szakértői szakmák képesítési követelményrendszerét, képzési standardjait, a végzettséggel betölthető munkakörökre vonatkozó szabványokat. Az érintkező szakmaterületek figyelembevételével (felnőttképzés, szociális munkás, művelődési menedzser, közösségfejlesztő, pedagógiai területek stb.) a felsőoktatásban ki kell alakítani a felsőfokú szakképzés, valamint a felső szintű ifjúságsegítői képzések egymásra épülő rendszerét, valamint PhD programokat kell indítani, támogatni kell a szakmai publikációk kiadását. A specializációk körében kiemelten kell foglalkozni a leszakadó társadalmi csoportokkal való munkához szükséges tudások és kompetenciák megjelenítésével. A képzettségre, a felkészültségre vonatkozó előírások és rendszerek kiépítésének célja az kell, hogy legyen, hogy a korosztályok tagjaival e kompetenciák nélkül hivatásszerűen sem intézményben, sem civil szervezetekben ne lehessen foglalkozni.

Ugyancsak fontos a rokonszakmákban, a pedagógiai és ifjúságvédelmi területen dolgozó szakemberekben rejlő erőforrások optimális kihasználása. Csak a képzettség

⁶ A jog eltérő kategóriákkal dolgozik, itt meghagytuk a gyermek- és ifjúsági jogok kifejezést

és személyiség szinergikus együttese adhat mintát az ifjúsági korosztályoknak, hisz azok tagjai, kizárólag hiteles, megfelelő önismerettel rendelkező személyektől fogadnak el segítséget.

Kapcsolódó részcélok

Nemzeti Ifjúsági Stratégia megvalósításának biztosítása

- Elemezni kell a Stratégia megvalósításához szükséges jogszabályi feltételeket és azok eszközeit.
- Ki kell alakítani a Nemzeti Ifjúsági Stratégia megvalósítását szolgáló cselekvési programok megalkotásának, végrehajtásának és ellenőrzésének speciális szabályait.

Ifjúsági közfeladatok rendszerezése

- Át kell tekinteni az ifjúsági közfeladatok jogszabályi háttérének és finanszírozásának helyzetét.
- Ki kell alakítani az ifjúsággal kapcsolatos állami feladatokban érintett ágazatok, szaktárcák közötti rendszerszerű együttműködés kereteit.
- Az ifjúsági közfeladatok ellátásának standardizálását el kell végezni, az azokat ellátni képes szolgáltatók, intézmények, szervezetek akkreditációjának minőségügyi rendszerét ki kell építeni.
- A helyi önkormányzatok esetében meg kell vizsgálni annak lehetőségét, hogy az ifjúsági szolgáltatások meghatározott köre az önkormányzatok számára megjeleníthető-e kötelezően ellátandó feladatként.
- Ki kell alakítani, illetve tovább kell fejleszteni azt a hatékony intézményrendszert, amely biztosítja az ifjúsági közfeladatok kormányzati és egyéb igazgatási szinteken történő ellátását, illetve koordinációját.
- Szükséges az ifjúsági közfeladatok, továbbá az ezek ellátásában történő civil részvétel, valamint a társadalmi együttműködés eljárási és intézményi rendszerének meghatározása.
- Meghatározni szükséges az ifjúságra vonatkozó statisztikai adatgyűjtés szabályait, az ifjúság élethelyzetét és a Stratégia megvalósulását követő kutatások megvalósításának szabályait, valamint ezen kutatási eredmények döntéshozatalba való becsatornázásának mechanizmusait.

Gyermekek jogai érvényesülésének és érvényesítésének elősegítése

- A gyermeki jogok érvényesítését, illetve az ifjúsági korosztályok jogai érvényesülésének elősegítését szolgáló speciális állami eszközök és eljárások garantálása.
- A különböző oktatási szintek (alap- és középfokú oktatás, felsőoktatás), valamint az ifjúsági (köz)feladatokat ellátó intézményekben és szolgáltatásokban dolgozó szakemberek (tovább)képzésében alkalmazható tananyagok, módszertanok kidolgozása a gyermek- és ifjúsági jogokról, azok érvényesítéséről, gyakorlásáról, sérelmeiről.

- Az emberi jogokkal, a gyermek- és ifjúsági jogokkal kapcsolatos társadalmi érzékenyítést szolgáló programok indítása.
- Az ifjúsággal foglalkozó közoktatási, gyermekvédelmi, szociális, egészségügyi ellátó és szolgáltató intézményekben a fenntartóval és a vezetővel biztosítani kell a gyermekjogi és ifjúsági jogi sérelmek állandó, szervezett artikulációs és jogorvoslati fórumát, valamint a jelzések kivizsgálásának, a kérelmek elbírálásának az intézmény szakmai, munkamegosztási, költségvetési érdekeitől független módját.
- Az ifjúsággal foglalkozó szakemberek rendszeres ellenőrzése, szakmai támogatása (szupervízió).

Ifjúságsegítő, ifjúsági szakértő szakma feltételrendszerének bővítése

- Meg kell határozni az ifjúságsegítő szakmai kompetenciákkal betölthető munkaköröket, illetve az engedélyköteles vállalkozói, szolgáltatási tevékenységeket.
- Ki kell dolgozni a többszintű szakemberképzés tartalmát és formáit, valamint azok minőségbiztosítási elemeit.
- Az ifjúságsegítői és ifjúsági szakértői szakmai portfólió (az ifjúsági munka és szakma standardjainak alkalmazása, az ifjúságsegítők és ifjúsági szakértők kompetencia-térképe) és az ahhoz tartozó életpályamodell kidolgozása szükséges.
- Felül kell vizsgálni, és szükség szerint szigorítani kell az ifjúságsegítő és ifjúsági szakértő képzésbe való bekerülés feltételeit.
- Szükséges az ifjúságsegítő szakemberek foglalkoztatásának ösztönzése az ifjakat célzó szolgáltatások, programok esetében.
- Ifjúságsegítő és ifjúsági szakértő képzettséggel rendelkezők kompetenciáinak bemutatása a potenciális foglalkoztatóknak.
- A végzett ifjúságsegítők elhelyezkedését, sikerességét mérő jelzőrendszer kiépítése szükséges.
- A meglévő ifjúságsegítői és ifjúsági szakértői munkatapasztalatokból, kezdeményezésekből, szolgáltatásokból egy országos példatár kialakítása szükséges.
- Az ifjúsági szakma fejlesztését célzó nemzetközi programok támogatása.
- A célcsoporttal foglalkozó szakemberek szemléletmódváltását segítő fejlesztések és módszertani képzések támogatása.
- Az ifjúsági szolgáltatások projektszerű támogatásában biztosítani kell az ifjúságsegítés és ifjúsági szakértői tevékenység szakmai követelményeit.
- Az államnak ösztönöznie kell az ifjúságsegítők alkalmazását. A jogszabályi előírásokon túlmenően támogatnia kell az önkormányzati szakemberek továbbképzéseit is.

• Közvetlenül ifjúságügyi célokra fordított államháztartási és EU-s – az államháztartási szakfeladatok rendje szerinti – források összege
• Önkormányzati ifjúsági referensek száma
• Akkreditációval rendelkező ifjúsági szolgáltató intézmények száma
• Akkreditációval rendelkező ifjúsági szolgáltató intézmények által elért fiatalok száma
• Gyermek- és ifjúsági jogokat érintő, regisztrált esetek száma
• Jogtudatosság terjesztését célzó, költségvetési finanszírozású programok által elért személyek száma
• Jogtudatosság terjesztését célzó programokat szervező szervezetek az összes ifjúságra irányuló tevékenységet végző szervezet arányában
• Ifjúságsegítő képesítéssel rendelkezők száma
• Ifjúságsegítő képesítéssel betölthető álláshelyek száma

5. KAPCSOLÓDÁS SZAKPOLITIKAI STRATÉGIÁKKAL

[illegible]

INDOKOLÁS

a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról szóló országgyűlési határozati javaslatához

A magyar ifjúságpolitikában és társadalomban egyértelműen megfogalmazódott az igény, hogy egy átfogó, az ifjúság minden területét felölelő, hosszú távú fejlesztési dokumentum, stratégiai anyag készüljön, amely szakmai és társadalmi viták sora után egyértelmű irányt ad az állam és a szféra szereplőinek az ifjúsággal kapcsolatos tevékenységek kiszámítható, tervezhető szervezéséhez.

A hazai ifjúsági korosztályok helyzetének elemzése, a társadalom jövőképe, valamint az állami feladatvállalás újragondolása alapján – a határozati javaslat mellékletét képező – Nemzeti Ifjúsági Stratégia részletezi az ifjúságpolitika hosszú távú társadalmi céljait, az ezek megvalósításához teljesítendő horizontális és specifikus célokat, valamint az ezek eléréséhez vezető lépéseket.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia egyértelmű, kiszámítható iránymutatást nyújt az állam és a társadalom értelmzett ifjúsági szféra szereplőinek az ifjúsággal kapcsolatos tevékenységek szervezéséhez. Komplex megoldást vázol fel az ifjúsággal kapcsolatosan definiált közfeladatok megvalósításának módjára, így például arra, hogy az állam hogyan segíti elő „az esélyegyenlőség ifjúság körében történő megteremtését”, hogyan vesz részt „a gyermekvállaláshoz szükséges társadalmi, gazdasági, mentális feltételek megerősítésében”, hogyan „ösztönzi az ifjúsági korosztályok társadalmi és egyéni felelősségének, tudatosságának (egészség, fenntartható fejlődés stb.), integrációjának, közösségeinek fejlesztését”.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia megvalósítása érdekében a határozati javaslat két éves – a 2022-2024. közötti időszakban hároméves – cselekvési program megalkotását írja elő. A cselekvési programok határozzák meg a konkrét feladatokat, felelősöket és határidőket. A 2010-2011. évekre szóló cselekvési programot a szükséges költségvetési források meghatározásával legkésőbb 2009. december 31-ig kell megalkotnia a Kormánynak. A cselekvési program keretében sor kerül az ifjúsági területtel kapcsolatos hazai jogi szabályozás – Nemzeti Ifjúsági Stratégiában lefektetett alapelvek szerinti – felülvizsgálatára is.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia megvalósításával kapcsolatban alapvető követelmény a megvalósulás folyamatos nyomon követése. Erre tekintettel a határozati javaslat jelentés készítésére hívja fel a Kormányt, amelyet első alkalommal az Országgyűlés 2014. évi tavaszi ülészakára kell benyújtani.

A Nemzeti Ifjúsági Stratégia céljai és intézkedései segítenek abban, hogy hazánk ifjúsága a demokratikus értékek ismerete és elismerése mellett jogaival tudatosan élő, a társadalomba zökkenőmentesen beilleszkedő, s azt innovatív szemlélettel folyamatosan megújító erőforrásként biztosítsa saját maga és közössége boldogulását,

érvényesülését. Az intézkedések eredményeként a gyerekek, serdülők, fiatalok szűkebb és interkulturális közösségeikben befogadó, toleráns attitűddel vehetnek részt; nemzeti és európai identitásuk egyaránt segíti őket a fenntartható, békés társadalom építésében.